

Waterbeleidsnota 2020 - 2025

deel Visie

Integraal Waterbeleid

Samen werken aan water

Inhoud

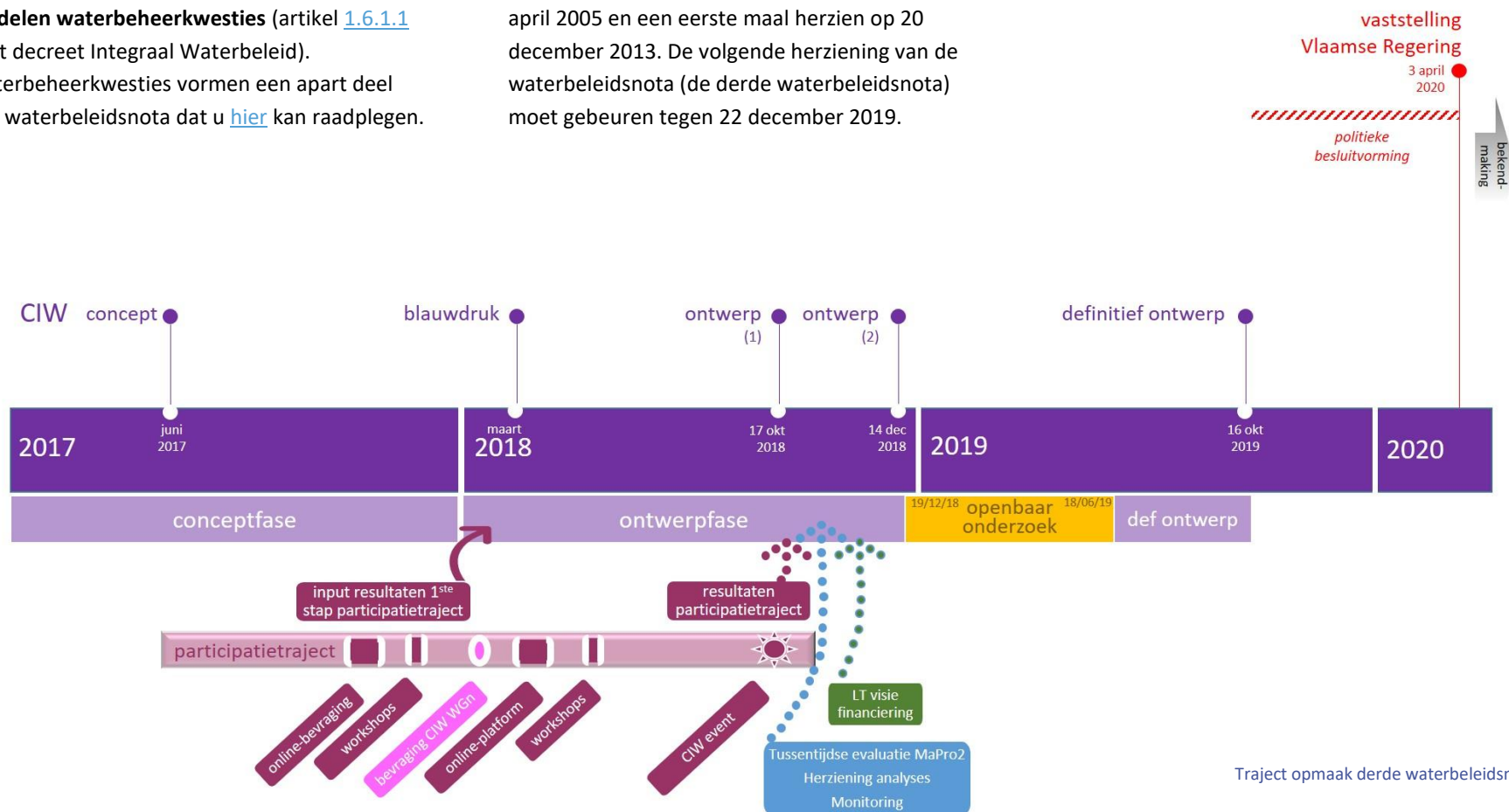
Kader en proces van de Waterbeleidsnota 2020-2025	3
Strategische doelstelling 1 - DE GOEDE TOESTAND VAN DE WATERLICHAMEN NASTREVEN	7
Krachtlijn 1 De kwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater blijven verbeteren	8
Krachtlijn 2 De waterketen duurzaam beheren	15
Strategische doelstelling 2 - MEERLAAGSE WATERVEILIGHEID EN DROOGTERISICOBEHEER NASTREVEN (PREVENTIE, PROTECTIE, PARAAATHEID)	19
Krachtlijn 3 Overstromingsrisico's duurzaam verminderen	20
Krachtlijn 4 Waterschaarste beperken en de gevolgen van droogte tot een minimum beperken.....	27
Strategische doelstelling 3 - INNOVATIE, FINANCIERING, SAMENWERKING EN AFSTEMMING MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN VERSTERKEN.....	32
Krachtlijn 5 Het partnerwerk en de werking over de beleidsdomeinen heen verder uitbouwen en investeren in innovatie	33
Krachtlijn 6 Evoluieren naar een sluitende financiering van het waterbeleid en -beheer.....	39

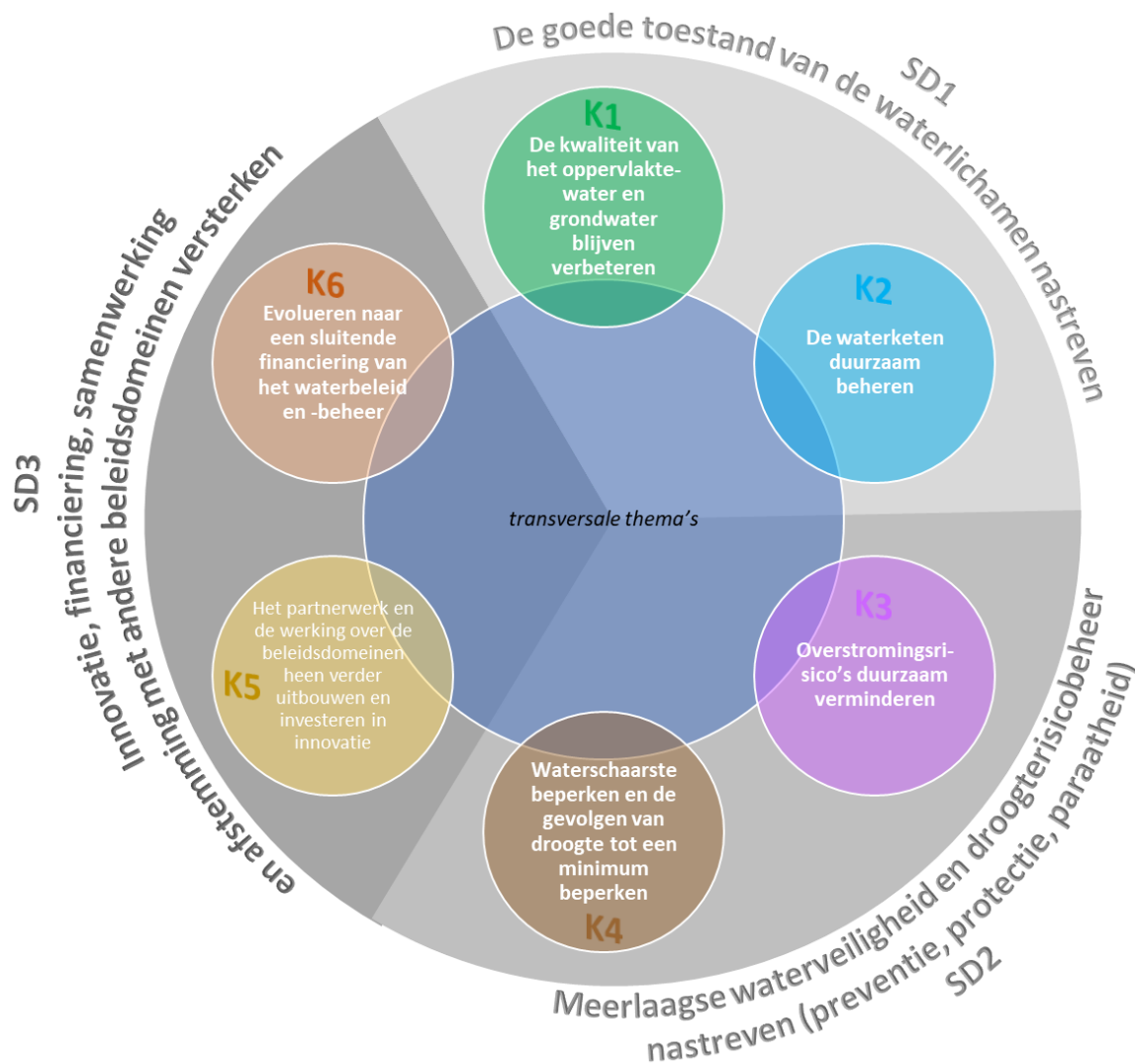
KADER EN PROCES VAN DE WATERBELEIDSNOTA 2020-2025

De waterbeleidsnota is een beleidsdocument van de Vlaamse Regering met **de algemene visie op het integraal waterbeleid en een overzicht van de te behandelen waterbeheerkwesties** (artikel [1.6.1.1](#) van het decreet Integraal Waterbeleid). De waterbeheerkwesties vormen een apart deel van de waterbeleidsnota dat u [hier](#) kan raadplegen.

De waterbeleidsnota gaat de planvorming vooraf en bevat dus geen concrete acties of maatregelen. De eerste waterbeleidsnota werd vastgesteld op 8 april 2005 en een eerste maal herzien op 20 december 2013. De volgende herziening van de waterbeleidsnota (de derde waterbeleidsnota) moet gebeuren tegen 22 december 2019.

De CIW bereidt het (voor)ontwerp van de waterbeleidsnota voor.

Strategische doelstellingen (SD) en krachtlijnen (K) van de derde waterbeleidsnota

De visietekst van de derde waterbeleidsnota is opgebouwd rond **3 strategische doelstellingen** met **6 krachtlijnen** die telkens verder **geconcretiseerd** zijn in een aantal **specifieker doelstellingen** die aangeven wat we op welke manier willen realiseren.

Bij iedere krachtlijn zijn de **accenten** vermeld waarop het **waterbeleid** zich de **komende planperiode** in het bijzonder **wil focussen**. U vindt die accenten in de tekst terug onder de vorm van een quote vergezeld van dit symbooltje:

Thema-overschrijdende aspecten zijn doorheen het volledige document geïntegreerd. De passages over **circulaire economie**, het opvangen van de gevolgen van **klimaatverandering**, initiatieven rond **innovatie en technologie** en het aanzetten tot **gedragsverandering** werden in de tekst gemarkeerd met de respectievelijke symbolen:

HET PARTICIPATIETRAJECT BIJ DE WATERBELEIDSNOTA 2020 - 2025

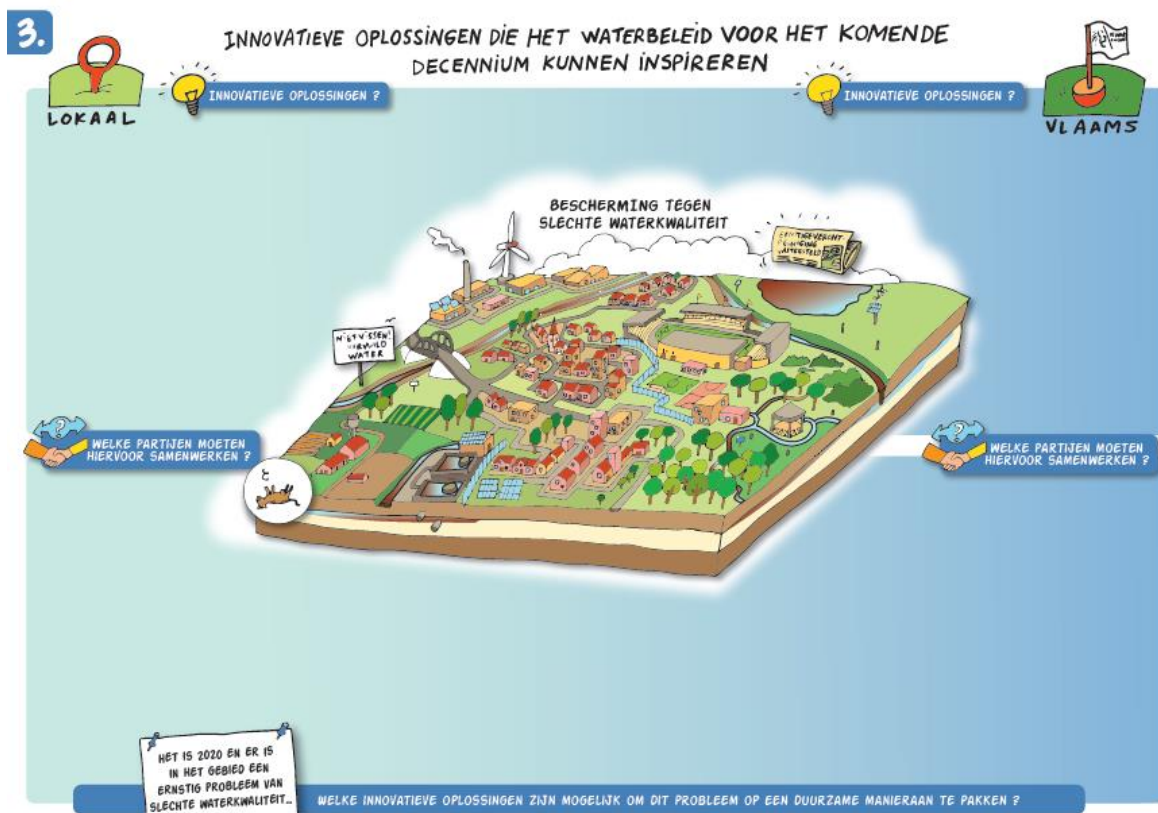
Bij de visietekst van de derde waterbeleidsnota werd een participatietraject georganiseerd.

De CIW wilde bij de derde waterbeleidsnota een stap verder gaan dan de wettelijk voorziene participatie (openbaar onderzoek en adviesronde) en ook al participatie organiseren bij de

voorbereiding van de ontwerp teksten voor de waterbeleidsnota. De CIW wilde hiermee ook tegemoet komen aan de vraag van de strategische adviesraden (Mineraad, SALV en SERV) om meer betrokken te worden bij de beleidsvorming van het waterbeleid.

Het **hoofddoel** van de participatie was een **inhoudelijke verrijking**: het aanbrengen van nieuwe ideeën en samen met de stakeholders

relevante oplossingsrichtingen verkennen. De participatie had dus betrekking op de inhoudelijke aspecten van het waterbeleid. **Daarnaast** werd een **grotere betrokkenheid** van de deelnemers bij de **inhoud** van de waterbeleidsnota beoogd. Door samen ideeën te ontwikkelen, worden deelnemers er ook mee eigenaar van. In de context van de derde waterbeleidsnota is dit belangrijk aangezien deze nota naderhand vertaald moet worden in stroomgebiedbeheerplannen die finaal moeten leiden tot actie op het terrein.

Het **traject** van de participatie was geënt op het CIW-traject om te komen tot het ontwerp van de derde waterbeleidsnota. Zowel in de conceptfase als de ontwerpfase werd een online bevraging gehouden waarbij input gevraagd werd aan een groot aantal stakeholders. Op basis van de output hiervan werden workshops georganiseerd. Met het resultaat van de workshops ging de CIW dan verder aan de slag voor het schrijven van de waterbeleidsnota. Het participatietraject werd afgesloten met de voorstelling van de ervaringen en resultaten ervan op het CIW-event over

participatie in het waterbeleid en -beheer op 19 oktober 2018.

In de **conceptfase** werd voor de online bevraging **vertrokken van een breed inhoudelijk palet** met 8 thema's: beschermen tegen overstromingen, waterschaarste vermijden, een goede waterkwaliteit voor grondwater en oppervlaktewater (incl. ecologie) bereiken, water (grondwater, drinkwater, ...) duurzaam beheren, sediment en waterbodems efficiënt aanpakken, samenwerking en gebiedsgerichte werking, het waterbeheer financieren en water in een veranderend klimaat. De workshops van de conceptfase zoomden in op de 3 thema's die door de deelnemers in de online bevraging als meest prioritair genoemd werden: beschermen tegen overstromingen, waterschaarste vermijden en een goede kwaliteit voor grondwater en oppervlaktewater (incl. ecologie) bereiken. In de **ontwerpfase** formuleerde de CIW op basis van de input uit de conceptfase drie **thema's waarover** de CIW via een online platform (met 9 vragen) **nog**

meer ideeën wilde verzamelen bij de stakeholders: diffuse verontreiniging, waterschaarste en droogte en sensibilisering en gedragsverandering. Tijdens een laatste workshop werd verder ingegaan op deze drie thema's, waarbij het derde thema (gedragsverandering) transversaal bekeken werd.

De individuele leden van de strategische adviesraden en de lokale besturen (gemeenten, provincies en polders & wateringen) vormden de primaire **doelgroep** van het participatietraject. Daarnaast werden een aantal relevante actoren uitgenodigd die niet (expliciet) lid zijn van de strategische adviesraden maar toch sterk betrokken kunnen zijn bij het waterbeleid.

Doorheen het traject werd een diverse groep bereikt, die een rijk palet aan perspectieven en visies aanbracht. Het participatietraject is vooral een **bevestiging** geweest van reeds **bestaande maatregelen of aanpak**. In het waterbeleid worden al heel wat instrumenten ingezet, van regelgeving, over vergunningen, subsidies, ... tot de integrale en gebiedsgerichte werking. Nog zeer innovatieve beleidsideeën voorstellen, is niet evident gebleken. Tijdens het traject werd niet enkel verbinding gelegd tussen de CIW en stakeholders, maar ook tussen stakeholders onderling. Vooral tijdens de laatste workshop ging de CIW in direct gesprek met de stakeholders. Dit was verrijkend voor alle partijen.

De resultaten van het participatietraject werden op

hoofdpijnen gebundeld in een [managementsamenvatting](#) en aangevuld met enkele afsluitende reflecties.

Een aantal markante stellingen uit het participatietraject zijn opgenomen in de tekst (terug te vinden in een kadertekst en aangegeven met dit figuurtje): De stellingen sporen samen met de visie op het integraal waterbeleid in de waterbeleidsnota.

Strategische doelstelling

1

**De goede toestand van
de waterlichamen
nastreven**

**Krachtlijn
1**

De kwaliteit van
het oppervlakte-
water en
grondwater
blijven verbeteren

**Krachtlijn
2**

De waterketen
duurzaam beheren

KRACHTLIJN 1

DE KWALITEIT VAN HET OPPERVLAKTEWATER EN GRONDWATER BLIJVEN VERBETEREN

Om de goede ecologische en chemische toestand van het oppervlaktewater en de goede chemische toestand van het grondwater te bereiken, stemmen we het waterkwaliteitsbeleid maximaal af op gebiedsspecifieke en haalbare doelstellingen. Om de goede toestand te kunnen realiseren, moeten ook vanuit het aanpalende beleid een aantal noodzakelijke maatregelen ingang vinden.

Het Vlaamse waterkwaliteitsbeleid is erop gericht om de doelstellingen van de Europese kaderrichtlijn Water (m.i.v. de Grondwaterrichtlijn en de Richtlijn Prioritaire Stoffen) te halen en steunt daarvoor onder meer op de uitvoering van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater, de Nitraatrichtlijn en de Richtlijn Geïntegreerde Preventie en Bestrijding van Verontreiniging (IPPC).

De centrale doelstelling is hierbij het behalen van de 'goede toestand' in elk waterlichaam en het voorkomen van elke achteruitgang. Deze 'goede toestand' diende bereikt te worden in 2015, doch - mits in acht name van een aantal voorwaarden - kon deze termijn verlengd worden of een minder strenge doelstelling vastgelegd worden.

De voorbije decennia is de waterkwaliteit al flink verbeterd, maar uit monitoring blijkt dat onze watersystemen nog steeds onder grote druk staan en de voortgang stagneert. De vastgestelde verbetering vertaalt zich nog steeds niet in een voldoende vooruitgang van de globale waterkwaliteit, doordat voor bepaalde parameters (o.m. nutriënten) de beoogde verbetering achterwege blijft. In Vlaanderen bevindt zich daarmee nog steeds geen enkel oppervlaktewaterlichaam in de goede toestand en verkeert vier vijfde van de grondwaterlichamen in een ontoereikende chemische toestand.

De oorzaken van de nog onvoldoende goede waterkwaliteit zijn divers en de meeste waterlichamen zijn in het dichtbevolkte, geïndustrialiseerde, versnipperde en door intensieve landbouw gekenmerkte Vlaanderen onderhevig aan een veelheid van drukken. De hoge nutriëntengehaltes en de aanwezigheid van gevaarlijke stoffen (o.m. pesticiden) in onze watersystemen behoren tot de belangrijkste oorzaken waarom nog vrijwel nergens in Vlaanderen de goede toestand gehaald wordt in het oppervlaktewater en freatisch grondwater. Daarnaast staat de onnatuurlijke inrichting van onze waterlopen het bereiken van een goede waterkwaliteit en waterbodempkwaliteit in de weg.

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

doelstelling 1

DE CONCRETE MILIEUDOELSTELLINGEN VOOR ELK OPPERVLAKTE- EN GRONDWATERLICHAAM ONDERBOUWEN EN BEPALEN

Voor alle waterlichamen ligt vast welke normen gehaald moeten worden om aan de goede ecologische toestand en de goede chemische toestand te voldoen voor oppervlaktewater en aan de goede chemische toestand te voldoen voor grondwater. De goede toestand blijkt voor de meeste waterlichamen moeilijk haalbaar, ook tegen 2027. Dit neemt niet weg dat we alles in het werk stellen om de Europese kwaliteitsdoelstellingen te realiseren volgens de Europees gestelde timing. Bovendien mag de toestand niet achteruitgaan.

Concrete doelstellingen per waterlichaam bepalen

Daarom zullen we **voor elk waterlichaam bepalen hoe groot de doelafstand** nog is, welke de belangrijkste verontreinigingsbronnen zijn, welke acties er nog genomen moeten of kunnen worden om die doelafstand te overbruggen en of het

haalbaar en betaalbaar is om alle acties nog voor 2027 te implementeren. Het principe “de vervuiler betaalt” staat daarbij centraal.

Voor de waterlichamen waarvoor we concluderen dat dit niet haalbaar of betaalbaar is, kunnen we mits grondige onderbouwing een aangepaste doelstelling voorstellen. Deze aangepaste doelstellingen zullen in het stroomgebied-beheerplan 2022-2027 opgenomen worden als tussentijdse doelstellingen met het oog op het bereiken van de goede toestand op een later tijdstip. Minder strenge doelstellingen moeten namelijk elke planperiode opnieuw geëvalueerd worden.

Gezien de complexiteit van deze oefening (veelheid aan parameters en interacties binnen het watersysteem en met de omgeving) (► [doelstelling 5](#)) maken we hiervoor gebruik van het **modelinstrumentarium** (nutriëntenemissiemodel, waterkwaliteitsmodel, ecologisch model) dat we verder zullen valideren, ontwikkelen en uitbouwen en we steunen ook op **wetenschappelijk onderzoek** en **expert judgement**.

Het onderbouwen van afwijkingen moet ook ruimer gezien worden dan een louter theoretische oefening. Daarom zal een **maatschappelijk en politiek debat over het na te streven ambitieniveau van het waterbeleid** (en de inspanningen nodig om dit te realiseren) opgestart worden en zal de **betrokkenheid** van de

maatschappij en de politiek bij het water(kwaliteits)beleid vergroot worden. Om de kennis en de interesse bij de burger en stakeholders te vergroten, zullen we meer inzetten op communicatie naar en betrokkenheid van burgers en stakeholders.

doelstelling 2

DE NUTRIËNTENPROBLEMATIEK AANPAKKEN

Voor het behalen van de goede toestand, zowel voor oppervlakte- als voor grondwater, is het absoluut noodzakelijk dat de landbouwsector in de komende jaren belangrijke stappen vooruit zet in het **terugdringen** van de **diffuse nutriëntenverontreiniging**, o.m. door het **versnellen van de transitie naar een nog duurzamer landbouw- en voedingssysteem** (↻ [krachtlijn 5-doelstelling 1](#)) en door het mestbeleid, erosiebeleid en gemeenschappelijk landbouwbeleid maximaal af te stemmen op de stroomgebiedbeheerplannen. Landbouw heeft het grootste aandeel in zowel de stikstof- als de fosforvrucht naar het oppervlaktewater en in de stikstofvrucht naar het grondwater.

Aansturen op de transitie naar duurzamere landbouw

De voorbije mestactieplannen hebben niet de verhoopte waterkwaliteitsverbetering teweeg gebracht: de waterkwaliteit in landbouwgebied stagneert de laatste jaren, op sommige plaatsen wordt zelfs een verslechtering vastgesteld. Vanuit het waterbeleid zullen we bijgevolg nog veel **meer wegen op het mestbeleid** zodat de maatregelen die nodig zijn voor het behalen van de goede toestand ingang vinden (➔ [krachtlijn 5-doelstelling 1](#)). Hierbij willen we ervoor zorgen dat onder meer **via de komende mestactieplannen** zowel **maatregelen aan de bron** (minder mest en de nutriënten in de juiste hoeveelheid op het juiste moment en op de juiste plaats in de bodem brengen), als **maatregelen om te vermijden dat de op het veld toegediende nutriënten in de waterlopen en grachten of het grondwater terecht komen** (erosiebestrijding, oeverzones en teeltvrije stroken, vanggewassen e.d.), **optimaal geïmplementeerd worden**. We onderzoeken ook hoe we op maatregelniveau beter kunnen inspelen op uitzonderlijke weersomstandigheden. Het modelinstrumentarium en de kennis die we hiervoor gebruiken zal worden uitgebreid, onder meer op het vlak van de kennis over het nutriëntentransport tussen grond- en oppervlaktewater en op het vlak van het beoordelen van de effectiviteit van maatregelen. We zetten in op de noodzakelijke fosfomaatregelen in het mestbeleid.

Betere erosiebestrijding in landbouwgebied draagt bij tot het verminderen en voorkomen van de instroom van sediment en bijhorende nutriënten in de waterloop. We sturen het erosiebeleid bij, met als uitgangspunt het principe “de vervuiler betaalt”. Dit is goed voor de bodem, goed voor de kwaliteit van het oppervlaktewater én bespaart op de kosten voor het ruimen van de waterlopen (➔ [krachtlijn 3-doelstelling 5](#)). In landbouwgebieden waar de uit- en afspoeling van nutriënten en sediment op perceelsniveau onvoldoende kan worden tegen gegaan, zullen er lokaal gedifferentieerd langs de waterlopen oeverzones met een bufferende werking voorzien worden in samenspraak met de landbouwers en andere aangelanden. We onderzoeken op welke manier we, waar nodig, de andere aangelanden kunnen ondersteunen.

Naast de diffuse bronnen zullen we ook de **puntbronnen van nutriënten verder aanpakken**.

‘stelling uit het participatietraject’

Als het gaat om de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater wordt sterk de nadruk gelegd op de problematiek van diffuse vervuiling. Er zijn weliswaar al inspanningen geleverd in de aanpak van de diffuse verontreiniging, de grootste uitdagingen lijken zich op dit moment te situeren binnen de landbouw.

Het is in deze belangrijk om diverse bronnen van diffuse vervuiling aan te pakken en dan wijst men zowel naar de professionele landbouw als naar de hobby-landbouwer maar ook naar de industrie, historische vervuilingen, de individuele burgers, ... Het principe van ‘de vervuiler betaalt’ moet bijgevolg radicaal worden doorgetrokken naar de veroorzakers van diffuse vervuiling.

Hiervoor optimaliseren we en bouwen we de saneringsinfrastructuur verder uit. Ten aanzien van de industrie houden we het vergunningen- en heffingenbeleid aan (➔ [krachtlijn 2-doelstelling 5](#)).

Sappen van natte biomassa en afstromend vervuild erfwater die via lozingspunten in oppervlaktewater geloosd worden, spuiwaterlozingen uit tuinbouwbedrijven en lekkende mestkelders zijn puntbronnen van de landbouwsector die soms voor zeer hoge nutriëntenpieken kunnen zorgen. Deze puntbronnen zullen we beter in kaart brengen. Daarnaast werken we voor deze specifieke puntbronnen maatregelen op maat uit, zowel in het mestbeleid, het vergunningenbeleid, het landbouwbeleid als in het waterbeleid.

Naast **verdere sensibilisering en begeleiding** zorgen we voor een **intensievere handhaving** van de wetgeving (mest, landbouw, erosie, milieu, ...) als sluitstuk van een effectief en doelmatig

nutriëntenbeleid. Alle bevoegde instanties nemen ten volle hun handhavingsbevoegdheden op en deze worden ook verder gedeeld zodat bij terreincontroles alle aspecten van het landbouwbedrijf met impact op water kunnen gehandhaafd worden. We geven daarbij prioriteit aan het opsporen van onvergunde activiteiten, de grootste risico's en de inbreuken met de grootste milieugevolgen.

Daarnaast zullen we ook zoeken naar de mogelijkheden om het **zelfzuiverend vermogen van het watersysteem te verhogen** door op bepaalde locaties een natuurlijke zuiveringsinfrastructuur in te richten die gebaseerd is op wetlands, rietkragen of plasbermen, enz. (► [doelstelling 3](#)).

Daarnaast zetten we ook in op het verwijderen van sediment op locaties waar de nalevering van fosfor uit dit sediment voor een aanzienlijke bijdrage in de eutrofiëring van de waterloop zorgt.

doelstelling 3

ECOLOGISCH HERSTEL VERHOGEN

Naast de hoge nutriëntengehaltes in onze watersystemen is ook de onnatuurlijke inrichting van onze waterlopen een belangrijke oorzaak van het niet halen van een goede ecologische toestand. Ecologisch herstel maakt het niet alleen mogelijk

dat levensgemeenschappen zich terug ten volle kunnen ontwikkelen in de waterlopen, maar verhoogt daardoor ook het zelfreinigend vermogen van de waterlopen, wat dan de fysisch-chemische waterkwaliteit weer ten goede komt. Tegelijk wordt ook de natuurlijke hydrologie in de vallei hersteld, wat een positieve impact heeft op de ontwikkeling van grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen (GWATE).

Om de goede toestand dichterbij te brengen zullen we dus aan **ecologisch herstel** doen: hermeandering van waterlopen, herstel van wetlands, aanleg van natuurvriendelijke oevers, aanleg van oeverzones, wegnemen van stuwen waar mogelijk of ze vispasseerbaar maken, wegnemen van andere vismigratieknelpunten, enz. We houden daarbij rekening met de landschappelijke kenmerken en met de eventuele erfgoedwaarde van omgeving, gebouwen en kunstwerken. Meanderende waterlopen met een natuurlijke oeverstructuur zorgen ook voor meer waterberging in de waterloop en de vallei en houden water langer vast in periodes van droogte. We spelen daarom maximaal in op mogelijke synergieën met investeringen ter vermindering van overstromingsrisico's (➡ [krachtlijn 3](#)) en ter verhoging van de waterbeschikbaarheid (➡ [krachtlijn 4](#)), met klimaatadaptatie of met landschapsherstel. Dergelijke aanpak verhoogt ook in veel gevallen de kosteneffectiviteit.

Oeverzones (via afbakening en verwerving of vergoedingen) langsheen bepaalde waterlopen kunnen een krachtig instrument zijn in het streven naar een gezond functionerende waterloop. (► [doelstelling 2](#) en ➡ [krachtlijn 3-doelstelling 5](#))

“

Operationeel maken van het instrument afgebakende oeverzones en oeverzones aanleggen

Om diverse redenen wordt het instrument afgebakende oeverzones tot nu toe veel te weinig toegepast: te weinig kennis bij de waterbeheerders over de vereiste breedte en inrichting, te weinig draagvlak bij landgebruikers en –eigenaars, zware procedures, onvoldoende geregelde financiering, enz. Naast het op poten zetten van **demonstratieprojecten** werken we, vertrekkend van een **gebiedsgerichte inventarisatie** van de noodzaak en de gewenste functies van oeverzones, een **concreet toepassingskader** uit dat waterbeheerders en aangelanden duidelijk maakt welk type oeverzone in welke situatie aangewezen is en met welk(e) instrument(en) dit gerealiseerd

kan worden. Er zal ook een sterk **vereenvoudigde procedure** uitgewerkt worden voor de **inzet** van de bruikbare **instrumenten van het decreet landinrichting** (beheerovereenkomsten, dienstenvergoedingen, verwervingsinstrumenten inclusief grondenbank, ...) voor de realisatie van oeverzones. Voor de **versterking** van het **flankerend beleid** (incl. agrobeheer van oeverzones) verkennen we de mogelijkheden van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) om hiervoor specifieke instrumenten op te zetten.

Grachten vormen de haarvaten van het hydrografisch netwerk waarlangs grote hoeveelheden nutriënten en pesticiden aangevoerd worden (► [doelstelling 2](#)). Het promoten van goede landbouwpraktijken gecombineerd met de strikte handhaving van de afstandsregels moet ervoor zorgen dat grachten hun bufferende rol in het tegenhouden van nutriënten en pesticiden maar ook in het opvangen van piekafvoeren kunnen blijven vervullen. We werken een beschermingskader voor de grachten uit en scheppen hierbij duidelijkheid over de toe te passen afstandsregels.

De **bestrijding** van **invasieve exoten** is complex en arbeidsintensief, maar we blijven de nodige beheerinspanningen volhouden en we intensifiëren ze nog. Naast bestrijding zal ook blijvend ingezet worden op preventie (waar mogelijk al bij geplande

inrichtingswerken). De goede samenwerking en kennisuitwisseling (onderzoek/technieken) over de bestuursniveaus heen is onmisbaar en zetten we voort. De samenwerking met private eigenaars, grondgebruikers en terreinbeherende organisaties versterken we.

doelstelling 4

CONCRETE OPLOSSINGEN UITWERKEN VOOR (OPKOMENDE) GEVAARLIJKE STOFFEN

Naast nutriënten en zuurstofbindende stoffen bevat ons oppervlaktewater en freatisch grondwater een cocktail aan gevaarlijke stoffen. Gevaarlijke stoffen zijn afkomstig van allerlei menselijke activiteiten en 'routes' (industriële lozingen, corrosie, huishoudelijk gebruik van allerlei producten, medicijnresten, pesticidengebruik, atmosferische depositie, afspoeling van (on)verharde oppervlakken enz.). Daarnaast kunnen ze ook in het oppervlaktewater terecht komen door nalevering vanuit verontreinigde waterbodems en oevers.

We pakken de **diffuse en puntverontreiniging** van de **prioritaire stoffen en specifiek verontreinigende stoffen** brongericht aan en zetten de aanpak verder door de maatregelen opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen uit te voeren. De alomtegenwoordige prioritaire stoffen zoals PAK's en kwik zullen echter nog lang

in het oppervlaktewater aanwezig blijven, ook nog nadat alle maatregelen uitgevoerd zijn.

Vooraleer we mogelijke beleidspistes voor de aanpak van **nieuwe of opkomende stoffen** (zoals medicijnresten, hormoonversturende stoffen, microplastics, nanopartikels enz.) in het oppervlakte- en grondwater en in de waterbodem concreet kunnen maken, is er nog meer onderzoek en kennis over de omvang, de bronnen en het ecotoxicologische effect van die stoffen en mengsels nodig. Daarom zetten we het onderzoek over de nieuwe stoffen verder, waar nodig investeren we in nieuwe onderzoeksinitiatieven. We werken onder meer verder mee aan de Europese strategie m.b.t. de farmaceutische stoffen en het ontwikkelen van een dynamische grondwater watchlist waarmee te monitoren stoffen worden geïdentificeerd (► [krachtlijn 2-doelstelling 5](#)).

Voor de duurzame sanering van risicovolle waterbodemonreiniging wordt een prioritering opgemaakt. De OVAM ondersteunt de waterbeheerders bij de opmaak van deze prioritering en duidt tevens de saneringsplichtige aan. Naast de realisatie van de goede ecologische en chemische toestand worden ook opportuniteiten gezocht door afstemming met geplande herontwikkelingsprojecten en met cofinanciering. Bij de uitvoering van saneringsprojecten staat kostenefficiëntie en effectiviteit centraal en wordt waar mogelijk een

breder ecologisch herstel van waterlopen (hermeandering, ecologische oeverinrichting,...) nagestreefd.

De **pesticiden**, een aparte groep binnen de gevaarlijke stoffen, komen zowel via diffuse verontreiniging als via puntbronnen in het watersysteem (bv. bij het vullen of uitwendige reiniging van spuittoestellen). Pesticiden worden overal in Vlaanderen in het oppervlaktewater en het freatisch grondwater aangetroffen.

We concentreren de maatregelen om de verontreiniging met pesticiden tegen te gaan op de landbouwsector omdat die sector hier het grootste aandeel in heeft. Het beleid inzake gewasbeschermingsmiddelen voor landbouwgebruik wordt aangestuurd vanuit het landbouwbeleid en het federale productbeleid. Het waterbeleid en het landbouwbeleid versterken hun samenwerking ter vermindering van het pesticidengebruik (onder meer via voorlichting, onderzoek en IPM) en via de realisatie van oeverzones en handhaving (➔ [krachtlijn 5-doelstelling 1](#)).

Daarnaast blijven we ook aandacht hebben voor de **verontreiniging** met **pesticiden** veroorzaakt door **andere sectoren** en **burgers**. We blijven inzetten op het 'voorkomen' van het gebruik van pesticiden door een goede aanleg van de verharding, tuin of groenzone. Voor de particulier is sinds het najaar

2018 het aanbod aan herbiciden sterk gereduceerd.

Om te voorkomen dat het gebruik van bepaalde pesticiden zou leiden tot een verontreiniging die door de trage respons van **grondwater** pas jaren na het eerste gebruik zichtbaar zou worden, identificeren we **problematische stoffen** en nemen we maatregelen om het verbruik aan banden te leggen of gaan we in overleg met de federale overheid over de noodzaak om producten van de markt te weren.

Binnen de pesticiden wetgeving gaan we ook werk maken van een **betere afstemming** (kader voor de afleiding van de normen) tussen het Vlaamse **gebruiksbeleid** en het federale en Europese **productbeleid**.

Vlaanderen zal via haar vertegenwoordiging bij de Europese instanties hoog inzetten op een verscherping van het productbeleid voor bepaalde gevaarlijke stoffen indien dit nodig is voor het bereiken van de goede toestand en het belang van het voorzorgsbeginsel hierbij onderstrepen.

doelstelling 5

HET WATERBELEID AFSTEMMEN OP DE INTERACTIES BINNEN HET WATERSYSTEEM EN MET ANDERE MILIEUCOMPARTIMENTEN

Het waterbeleid werd - net als het beleid voor andere milieucompartimenten - in het verleden

eerder compartimenteel ingevuld waarbij het beleid dat voor een bepaald compartiment werd gevoerd niet noodzakelijk veel rekening hield met andere compartimenten zowel binnen als buiten het watersysteem. Er zijn complexe interacties tussen het oppervlaktewater (waterkolom, oevers, waterbodem), het grondwater en de omgeving en tussen de biotische en abiotische factoren. Verontreinigende stoffen komen bovendien op verschillende manieren in het watersysteem terecht (via (illegale) lozingen, erosie, run-off, atmosferische depositie, drainage, infiltratie, calamiteiten, directe input van nutriënten/pesticiden enz.) waar ze interageren of transformeren of uit het water verdwijnen door bv. opname door waterplanten of -dieren.

Om het waterbeleid beter te kunnen afstemmen op die complexe interacties **bestendigen** en **versterken** we de **integrale benadering** van het watersysteem door de gebiedsgerichte werking en samenwerking binnen het beleidsdomein, met andere beleidsdomeinen en tussen de verschillende bestuursniveaus meer en meer in de praktijk toe te passen (➔ [krachtlijn 5](#)).

We zullen de **interacties** binnen het watersysteem en met de omgeving beter **in kaart brengen** met het oog op een betere afstemming van het beleid en het beheer. We zullen o.m. de volgende interacties verder onderzoeken: het effect van de hydromorfologie op de ontwikkeling van biologische gemeenschappen, de invloed van de

grondwaterkwaliteit op de oppervlaktewaterkwaliteit of de instandhouding van een grondwaterafhankelijk ecosysteem, op welke manier verontreinigde waterbodems de waterkwaliteit beïnvloeden, wat het aandeel is van atmosferische depositie in de verontreiniging van het oppervlaktewater en grondwater.

doelstelling 6

GEBIEDSGERICHT BESCHERMEN VAN DE DRINKWATEROVORRADEN (ZOWEL GRONDWATER ALS OPPERVLAKTEWATER)

De kaderrichtlijn Water legt een zorgplicht op voor de bescherming van de grond- en oppervlaktewaterlichamen die gebruikt worden voor de drinkwatervoorziening. Uitgangspunt hierbij is dat de kwaliteit zodanig moet zijn, dat er met eenvoudige zuiveringstechnieken drinkwater van kan geproduceerd worden.

Gepaste beschermingsmaatregelen moeten voorkomen dat zowel diffuse als puntverontreinigingen in het milieu terecht komen en zich kunnen verspreiden (aanpak aan de bron), en dat milieuverontreinigingen de innamepunten bij drinkwaterbronnen bereiken (curatief). Daarnaast moeten waar nodig ook maatregelen genomen worden met het oog op een waterkwaliteitsverbetering.

De risico-evaluatie en risicobeheerstrategie die de drinkwaterbedrijven moeten toepassen van bron tot kraan, impliceert een actieve en gerichte bescherming van de ruwwaterbronnen voor drinkwater.

Een gebiedsspecifiek bronbeschermingsbeleid is hiervoor opgezet en krijgt verdere invulling waarbij gebiedsspecifieke acties en maatregelen om risico's weg te nemen, worden uitgewerkt. De brondossiers bieden ondersteuning bij de invulling van de te nemen beschermingsmaatregelen. Maar het beschermen van drinkwaterbronnen kan een drinkwaterbedrijf niet alleen. Om het beschermingsbeleid effectief te laten werken is ook de inzet van andere partijen nodig.

Zowel voor oppervlaktewater als voor grondwater dat bestemd is voor de productie van drinkwater wordt een nieuw generiek beschermingskader uitgewerkt. De beschermingszones voor grondwater worden geëvalueerd en opnieuw afgebakend op basis van nieuwe inzichten en principes. Voor het oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater worden nieuwe milieukwaliteitsdoelstellingen van kracht en wordt een passend beschermingskader naar analogie met dat voor grondwater ontwikkeld.

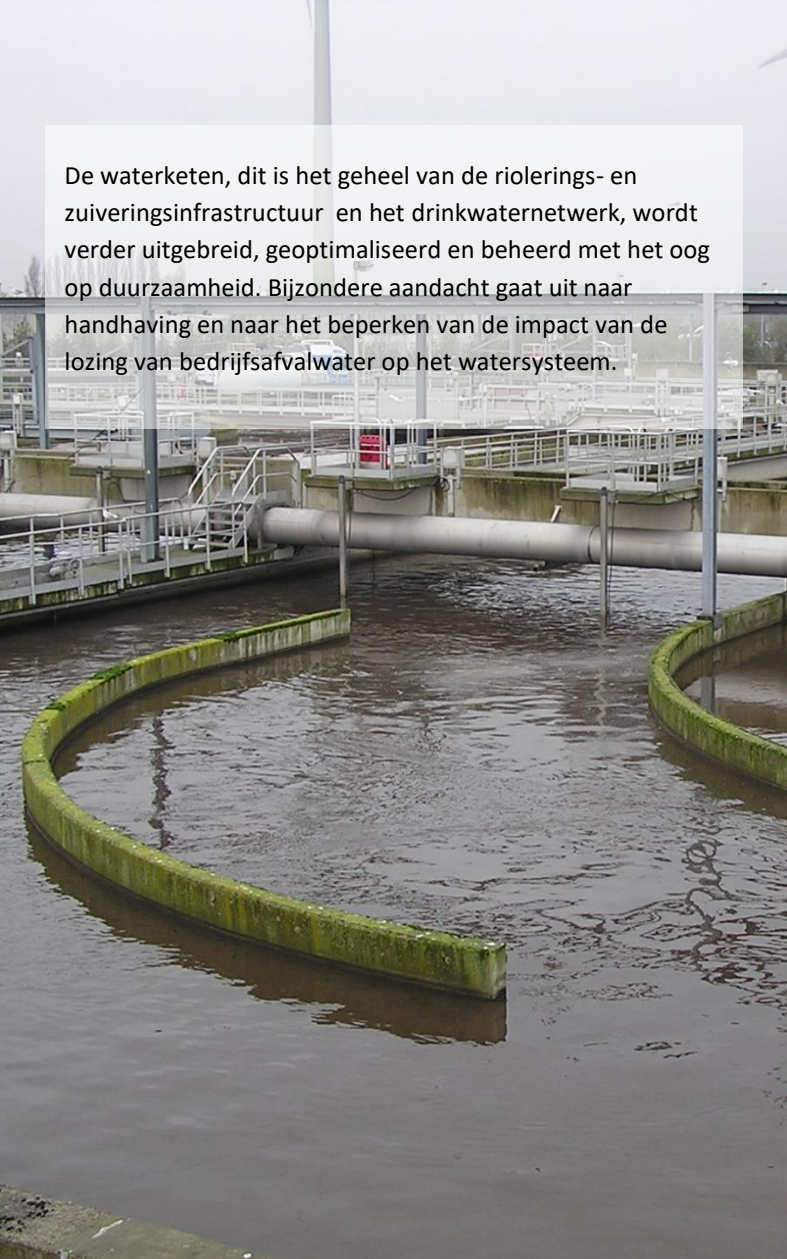
Ook het vergunningenbeleid houdt rekening met deze beschermingszones.

De aanwezigheid van drinkwaterwinningen vormen een aandachtspunt bij studies die het gebruik van grondstoffen of energie uit de diepe ondergrond onderzoeken. Eventuele toekomstige activiteiten mogen geen impact hebben op de grondwatervoorraden. De opstelling van een grondige risicoanalyse is hierbij essentieel en moet leiden tot gepaste voorzorgsmaatregelen om bij boringen mogelijke conflicten met de drinkwatervoorziening te voorkomen.

Naast het aanpassen van het wettelijke kader zijn ook specifieke acties op het terrein noodzakelijk. Samenwerking met betrokkenen is hier essentieel. Het afsprakenkader 'Meersporenaanpak vrijwaring drinkwaterbronnen tegen contaminatie door gewasbeschermingsmiddelen' is een eerste realisatie. Voorbeeld hiervan is de aanpak via partnerships met landbouwers rond de vermindering van pesticiden in het afstroomgebied van de Bollaertbeek (Waterprotect). We zetten in op een verdere implementatie van deze partnerships naar andere stroomgebieden.

KRACHTLIJN 2

DE WATERKETEN DUURZAAM BEHEREN

De waterketen, dit is het geheel van de riolerings- en zuiveringsinfrastructuur en het drinkwaternetwerk, wordt verder uitgebreid, geoptimaliseerd en beheerd met het oog op duurzaamheid. Bijzondere aandacht gaat uit naar handhaving en naar het beperken van de impact van de lozing van bedrijfsafvalwater op het watersysteem.

Het beleid voor de saneringsinfrastructuur en het drinkwaternetwerk gebeurt voor een belangrijk deel i.f.v. van de uitvoering van verschillende Europese richtlijnen (kaderrichtlijn Water, Behandeling Stedelijk Afvalwater, Zuiveringsslib, Industriële emissies, Drinkwater ...).

Met een zuiveringsgraad van 84% zijn in Vlaanderen de grootste puntbronnen van huishoudelijk afvalwater gesaneerd, maar blijft het een aanzienlijke opdracht om de resterende vuilvracht te saneren. Via de zoneringsplannen en gebiedsdekkende uitvoeringsplannen (GUP), opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen, is de taakverdeling en planning voor de verdere uitbouw van de waterzuiveringsinfrastructuur in het buitengebied vastgelegd. Er moet verder worden ingezet op de verbetering van het beheer en de optimalisatie van de bestaande saneringsinfrastructuur.

Op gemeentelijk vlak vraagt de sanering van de resterende disperse lozingen op bovenlopen extra inspanningen. Bovenlopen zijn namelijk uitermate gevoelig voor verontreiniging omwille van hun beperkt bufferend vermogen. De afdwingbaarheid en het verhogen van de snelheid van de uitvoering van prioritaire gemeentelijke saneringsprojecten vormt een aandachtspunt (➔ [krachtlijn 6](#)).

Nu de belangrijkste puntbronnen grotendeels gesaneerd zijn, verschuift de aandacht meer en meer naar de aanpak van de verontreiniging door diffuse bronnen en nieuwe stoffen (geneesmiddelen, microdeeltjes, brandvertragers, ...).

Ook bedrijven moeten verder gestimuleerd worden om hun lozingen te verminderen in functie van de impact op het ontvangende oppervlaktewater.

De klimaatverandering, de demografische en ruimtelijke evoluties in Vlaanderen en de evolutie van het gebruik van gevaarlijke stoffen zijn belangrijke uitdagingen voor het waterketenbeleid. Anderzijds biedt het ook opportuniteiten om de hemelwater- en afvalwaterinfrastructuur te laten bijdragen aan een klimaatrobuuste omgeving.

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

doelstelling 1

DE SANERINGSINFRASTRUCTUUR VERDER UITBREIDEN EN OPTIMALISEREN WAAR NODIG

We **realiseren** een **betrouwbare** en **performante hemel- en afvalwaterinfrastructuur** die als geheel zorgt voor een minimale vuiluitstoot naar de omgeving en een verhoogde waterveiligheid.

Bij het aanleggen of vernieuwen van rioleringen zetten we verder in op het **klimaatbestendig maken** van deze **rioleringen** en het **regenwatersysteem**.

Hiervoor is een **integrale aanpak vereist** om de noodzakelijke substantiële ecologische vooruitgang te boeken, om de performantie van de investeringen op lange termijn te bewaren en om afstemming met andere beleidsprioriteiten mogelijk te maken. De sterke verwevenheid van de gemeentelijke en bovengemeentelijke infrastructuur en van de gemeentelijke infrastructuur met het openbaar domein maakt dat deze niet los van elkaar beschouwd kunnen worden.

Gebiedsgerichte concretisering van de doelstellingen

We zetten daarom in op een **gebiedsgerichte concretisering van de doelstellingen** van de kaderrichtlijn Water waarbij we zoeken naar win-situaties door een betere afstemming en prioritering van de bovengemeentelijke en gemeentelijke investeringen en middelen en door een betere afstemming en prioritering van de investeringen en middelen voor saneringsinfrastructuur, voor het openbaar domein en voor het herstel van waterlopen. (➔ [krachtlijn 6](#)).

We verhogen onze inzet op **bronmaatregelen** (individueel en collectief) die op een duurzame manier bijdragen aan waterveiligheid, droogtebestrijding en een aantrekkelijke leefomgeving met groenblauwe structuren. Ook hierbij hebben we aandacht voor ontharding, intenser hergebruik en (afval)waterneutraal bouwen.

Om de impact van lozingen verder te minimaliseren en een antwoord te bieden op het verder reduceren en uitfasen van gevaarlijke stoffen (farmaceutica, hormoon verstorende stoffen, microplastics, asbest, ...), ontwikkelen we en passen we **nieuwe technologieën** toe. Hierbij denken we aan het toepassen van maatregelen aan de bron, slimme afval- en hemelwaterinfrastructuur (regelstructuren, sensoren, grootschalige buffering, ...), het verdergaand zuiveren van afvalwater (nutriënten, micropolluenten), enz.

Bij het uitbreiden en optimaliseren van de saneringsinfrastructuur hebben we **aandacht voor een transitie naar circulair gebruik** van water, andere grondstoffen, warmte en energie.

doelstelling 2

DE SANERINGSINFRASTRUCTUUR ONDERHOUDEN

Ook het onderhoud van de saneringsinfrastructuur maakt deel uit van een duurzaam beheer van de waterketen.

We **waarborgen de ecologische en hydraulische performantie** van de **afvalwater- en hemelwaterinfrastructuur** op zowel korte als lange termijn ten einde onverwachte, dringende en hoge vervangingskosten te vermijden.

Zowel voor de bovengemeentelijke als de gemeentelijke infrastructuur **leggen** we hiervoor de **verwachte prestaties van de afvalwater- en hemelwaterinfrastructuur vast**, volgen ze op en **vertalen ze in levensloopplannen** die de lange termijn investeringsbehoeftes verantwoorden.

De levensloopplannen moeten leiden tot **concrete richtlijnen** voor het **dagelijkse beheer** van de infrastructuur. Hierbij houden we ook rekening met de verschillende risico's die samenhangen met het falen van de infrastructuur.

doelstelling 3

HET DRINKWATERNETWERK OPTIMALISEREN EN ONDERHOUDEN

Het drinkwaternetwerk is in Vlaanderen reeds zeer sterk uitgebouwd. De aansluitbaarheidsgraad ligt zeer hoog (>99 %).

We zetten verder in op een optimaal beheer van het openbaar waterdistributienetwerk, volgen de **invulling van de openbare dienstverplichtingen** op vlak van **risicobeheer** en **leveringszekerheid** door de waterbedrijven op en sturen deze bij waar nodig.

De lange termijn voorzieningsplannen krijgen uitwerking en worden tijdig bijgestuurd.

De waterbedrijven engageren zich om te investeren in een betere monitoring van het distributienet om lekverliezen onder controle te houden.

Specifieke afgewogen doelstellingen om de lekverliezen te verminderen zijn nodig. Die zullen in overleg met de watermaatschappijen verder uitgewerkt worden.

doelstelling 4

STERKER INZETTEN OP HET HANDHAVEN VAN DE VERPLICHTINGEN EN ONDERSTEUNEND BELEID STIMULEREN

Een goed **handhavingsbeleid** start met **sensibiliseren, informeren** en het ter beschikking stellen van **richtlijnen**.

Als eerste stap in de handhaving bepalen we de doelstellingen voor de volgende beleidsperiodes in onderling overleg tussen de gemeenten, de rioolbeheerders en de Vlaamse overheid en stemmen dit af met de financiering, de andere beleidsprioriteiten en de draagkracht qua hinder door werken.

De keuring en handhaving van de privéwaterafvoer uitwerken

We werken een efficiënte **handhaving** van de **privéwaterafvoer** (zowel handhaving van het hebben van een keuring als handhaving van de correctheid van de aansluiting) verder uit.

doelstelling 5

VERDER INZETTEN OP HET BEPERKEN VAN DE IMPACT VAN DE LOZING VAN BEDRIJFSAFVALWATER OP HET WATERSYSTEEM

Naast nutriënten en zuurstofbindende stoffen bevat ons oppervlaktewater ook **gevaarlijke stoffen** (☞ [krachtlijn 1-doelstelling 4](#)).

Met de invoering van de omgevingsvergunning kan de overheid permanente vergunningen uitreiken. Het voorziene evaluatiesysteem moet hiervoor worden afgestemd op de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water. Een eerste stap hierbij is het selecteren van bedrijven met een belangrijke impact op het ontvangende oppervlaktewater. We focussen daarbij in eerste instantie op het **reduceren** en uitfasen van de **meest gevaarlijke stoffen**. Het evaluatieproces steunt op een continue en risico-gebaseerde handhaving. Bij het vergunnen van afstromend verontreinigd hemelwater zullen we verder rekening houden met de klimaatverandering.

De Richtlijn Industriële Emissies is op Europees niveau één van de belangrijkste instrumenten voor de beheersing van gevaarlijke stoffen die vrijkomen uit industriële installaties. We zullen onderzoeken hoe de informatie over **bepaalde gevaarlijke stoffen**, zoals de prioritair gevaarlijke stoffen (PGS) (KRLW) en de Substances of Very High Concern (SVHC) (REACH) kan aangewend worden in het BREF-proces (= Best Beschikbare Techniek (BBT)).

Indien deze stoffen niet worden behandeld in de BREF's, worden er ook geen zuiveringstechnieken en BBT-gerelateerde emissiegrenswaarden voorgesteld. Daarom gaan we de kenniskloof tussen deze verschillende wetgevendende kaders dichten. Tegelijkertijd zullen we er naar streven om het BREF-proces efficiënter en transparanter te maken. Om ook de impact van de Vlaamse BBT-studies te verhogen, zullen we de resultaten ervan meenemen bij de uitwerking van een vernieuwde aanpak. Voor de Vlaamse BBT- en Europese BREF-studies is het streefdoel om deze binnen de 2 jaar om te zetten in de sectorale voorwaarden in Vlarem II en Vlarem III.

Voor de **nieuwe gevaarlijke stoffen** zoals medicijnresten, hormoon verstorende stoffen, microplastics, zullen we, naast het inzetten op product- en bronbeleid (➔ [krachtlijn 1-doelstelling 4](#)), ter hoogte van rioolwaterzuiveringsinstallaties starten met het toepassen van technieken (op pilotschaal) voor het verwijderen van deze stoffen uit het effluent. Bij de evaluatie van de technieken zullen we vooral aandacht besteden aan het ecotoxicologisch effect.

Complementair aan de fysico-chemische normering van individuele stoffen zullen we in de toekomst meer en meer inzetten op **acute toxiciteitstesten**. Indien een relevant ecotoxiciteitssignaal wordt ontdekt, zal samen met de bedrijven gezocht worden naar de oorzaken en bekeken worden welke reductiemaatregelen moeten genomen worden.

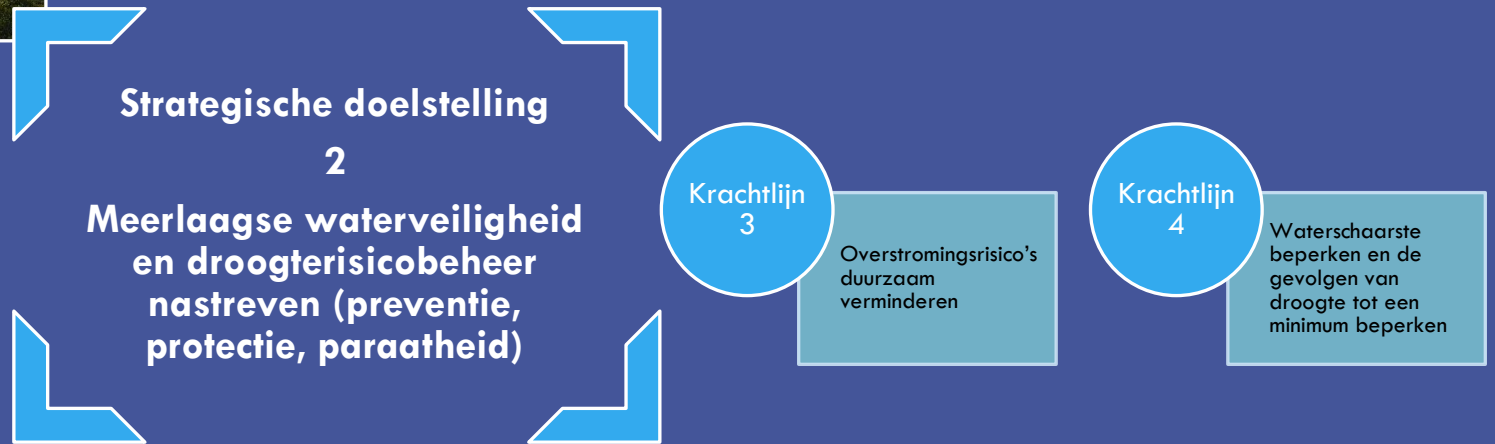
Meer inzetten op
toxiciteitstesten

In de eerste plaats willen we met bedrijfsfederaties een kader ontwikkelen waarbinnen bedrijven die mee willen exploreren hoe de (eco)toxiciteit van dergelijke nieuwe stoffen kunnen worden vastgesteld hiertoe kunnen worden gestimuleerd. (first mover advantages) Dit geldt evenzeer in geval van vaststelling van (eco)toxiciteit, hoe de gepaste maatregelen kunnen ontwikkeld worden.

We stemmen eveneens af hoe de instrumenten van het innovatiebeleid (bvb ecologiesteun) hierop kunnen worden afgestemd.

We sporen **bedrijven** aan om in te zetten op **circulaire economie** via het terugdringen van het watergebruik, het stimuleren van hergebruik van water en van gezuiverd afvalwater en het stimuleren van hergebruik van stoffen, warmterecuperatie, grijs water enz. We werken daarbij aan een kader voor het hergebruik van afvalwater en ondersteunen de green deals, de vrijwillige overeenkomsten tussen (privé)partners en de Vlaamse overheid om samen een groen project te starten. En we onderzoeken de haalbaarheid voor de productie en distributie van drink- of proceswater uit hemelwater, brak of zout water en afvalwater, mits goede kwaliteitscontrole en overheidsregie.

KRACHTLIJN 3

OVERSTROMINGSRISICO'S DUURZAAM VERMINDEREN

Om het risico op schade door overstromingen zo veel mogelijk te beperken, passen we de principes van de meerlaagse waterveiligheid toe waarbij we zowel inzetten op het beschermen tegen kritieke overstromingen (protectie), op het voorkomen van schade door overstromingen (preventie), als op goed werkend crisisbeheer (paraatheid). Overstromingsrisico's verminderen is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, sectoren en burgers.

Het overstromingsbeleid in Vlaanderen geeft uitvoering aan de Overstromingsrichtlijn (ORL) die stelt dat we het risico op overstromingen beter moeten inschatten en dat we maatregelen moeten nemen om de schade te beperken.

Omdat er heel wat schade kan optreden bij overstromingen, werd altijd geprobeerd om overstromingen tegen te gaan. Na de grote overstromingen in 1976 zagen we in dat er ruimte aan de waterlopen moet gegeven worden i.p.v. ze in te dijken. Tegen overstromingen vanuit de zee bescherm(d)en we ons met zandsuppleties en door een aantal dijken langs de kust te verhogen. We werden er ons meer van bewust dat we ons niet tegen elke overstroming kunnen beschermen. Sindsdien zetten we meer en meer in op het voorkomen van schade door overstromingen via het uitwerken van een meerlaagse waterveiligheid met maatregelen op het vlak van protectie, preventie en paraatheid en met de gedeelde verantwoordelijkheid om deze maatregelen tot uitvoering te brengen.

Ook de komende decennia zullen we blijven inzetten op het voorkomen van overstromingsschade. Door de economische groei en de bevolkingsgroei verwachten we zelfs dat in bepaalde gebieden meer ernstige overstromingsschade zal voorkomen dan vandaag. In het dichtbevolkte Vlaanderen is de ruimte voor het watersysteem erg minimaal. Dit bemoeilijkt samen met het teveel aan sediment in de waterlopen het (wankele) evenwicht van de watersystemen. De meeste klimaatscenario's wijzen er bovendien op dat we nattere winters krijgen en zomers met naast langere droogteperioden ook hevigere buien en dat de zeespiegel verder zal stijgen. Tot slot zijn vele overheidsinstanties, sectoren en burgers er zich nog veel te weinig van bewust dat de overstromingsrisico's verminderen een gedeelde verantwoordelijkheid is.

De Vlaamse overheid geeft zelf het goede voorbeeld bij al zijn diensten. We stimuleren lokale besturen om de voorbeeldfunctie op hun gronden te realiseren.

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

DE EFFECTEN VAN KLIMAATVERANDERING OPVANGEN

In de **beleidsvoorbereiding** en **projectuitvoering** houden we rekening met de **korte- en langetermijneffecten** van de klimaatverandering op het overstromingsrisico. Met behulp van onderbouwende studies analyseren we welke maatregelen met gunstige kostenbatenverhouding deze effecten opvangen. Hierbij kijken we vooruit tot 2100. We stellen ook overstromingsgevaarkaarten en overstromingsrisicokaarten op die rekening houden met de mogelijke impact van klimaatverandering. Op die manier houden we zowel met het huidige als met het potentiële toekomstige overstromingsrisico rekening, waardoor maatregelen nog beter geprioriteerd kunnen worden.

Bij het kiezen van **overstromingsrisico-beheermaatregelen** zoeken we zo veel mogelijk **synergieën** die een win-win opleveren voor zowel klimaatmitigatie als klimaatadaptatie en die stroken met de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, het Vlaams Adaptatieplan en met de waterkwaliteitsdoelstellingen. Omgekeerd zorgen we er ook voor dat andere klimaat-, energie- of materiaalmaatregelen zo vaak als mogelijk een win-win voor het overstromingsrisicobeheer betekenen.

De **instrumenten** van het **integraal waterbeleid** (watertoets, informatieplicht) maken we **klimaatbestendiger** door ervoor te zorgen dat in de toekomst nog meer met de mogelijke impact van klimaatverandering rekening wordt gehouden.

Ontharden binnen overstromingsgevoelig gebied

We maken werk van een **klimaat- en overstromingsrisicobestendiger ruimtelijk beleid**. Het terugdringen van bijkomend ruimtebeslag zien we als een absolute noodzaak voor het creëren van een klimaatbestendige publieke en private ruimte.

We vrijwaren maximaal de open ruimte en herstellen verbindingen.

Robuuste open ruimte en groenblauwe aders worden gevrijwaard van ontwikkelingen die aanleiding geven tot versnippering zoals bijkomende bebouwing of verharding. Nieuwe ontwikkelingen voor wonen, werken of harde recreatie gebeuren zo veel mogelijk binnen het bestaande ruimtebeslag. Druk op de open ruimte vanuit ontwikkelingen in de stads- of dorpsrand wordt meer en meer vermeden. Bestaande bottlenecks in de ecologische en andere

verbindingen worden weggewerkt.

In de strategische visie van BRV is opgenomen dat ruimte-inname en verharding waardevolle watersystemen en de strategische open ruimte voorraden niet mogen aantasten. De inrichting van de ruimte vermindert de specifieke klimaatgevoeligheden (hittestress, overstromingsrisico,...) van de plek (adaptatie). Inrichting draagt bij aan klimaatbestendigheid van de ruimte door toepassing van de ruimtelijke principes die ingaan op aspecten zoals multifunctionaliteit, verhardingsbeperking en veerkrachtig inrichten.

We zien er op toe dat binnen het ruimtebeslag het aandeel van verharding niet toeneemt. De verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos is tegen 2050 minstens met 1/5 teruggedrongen ten opzichte van 2015. Ook binnen overstromingsgevoelig gebied zorgen we ervoor dat het aandeel van verharding af neemt.

We breiden het aandeel wateroppervlakte en groen in open ruimte en steden en dorpen substantieel uit ten opzichte van 2015. Hierbij houden we rekening met het landgebruik, waaronder landbouw, en waar mogelijk worden win-wins nagestreefd. We onderzoeken welke instrumenten wenselijk of mogelijk zijn om grote verharde oppervlaktes af te koppelen en creëren het nodige juridisch kader.

Op basis van de nieuwe planschaderegeling maken we ook werk van de omzetting van signaalgebieden naar watergevoelige openruimtegebieden (WORG)

Zowel voor de **bevaarbare als de onbevaarbare waterlopen** nemen we de nodige **maatregelen** om de extra overstromingsrisico's door klimaatverandering op te vangen.

Het Masterplan Kustveiligheid zorgt ervoor dat de veiligheid van de bewoning in de kustzone en het laaggelegen achterland gegarandeerd is tot 2050. In het kader van het Complex Project Kustvisie bekijken we hoe de kustbescherming op lange termijn, met horizon 2100, moet aangepakt worden. Hierbij houden we rekening met extremere klimaatscenario's dan deze die gehanteerd werden bij de opmaak van het Masterplan Kustveiligheid. Mogelijk leidt dit ook tot bijsturing van het actuele beleid.

We blijven inzetten op het behoud en de versterking van infiltratie van hemelwater, op de drietrapsstrategie vasthouden-bergen-afvoeren, op het hergebruik van hemelwater en op erosiebestrijding.

doelstelling 2

BEWUST WORDEN VAN HET OVERSTROMINGSRISICO EN AANZETTEN TOT ACTIE

De overstromingsrisico's verminderen is een gedeelde verantwoordelijkheid. Niet alleen waterbeheerders, maar ook andere overheidsinstanties en ook burgers en sectoren moeten hun steentje bijdragen. Ook wie niet in overstromingsgebied woont, maakt deel uit van de oplossing. Velen zijn zich hier echter nog veel te weinig van bewust. Een belangrijke uitdaging de komende jaren en decennia blijft dus het verhogen van de bewustwording en de weerbaarheid van burgers, bedrijven en andere overheidsinstanties en hen ook meer aanzetten tot het zelf ondernemen van actie.

Via **gecoördineerde communicatieacties verhogen we de algemene bewustwording** over de overstromingsrisico's en de gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, burgers en sectoren. Een heldere, consequente, gezamenlijke boodschap door alle overheden vergroot de bewustwording en het draagvlak en is veel effectiever en efficiënter.

De komende jaren **realiseren** we meerdere **lokale participatietrajecten**. Dergelijke trajecten zijn niet alleen cruciaal om tot een hogere bewustwording van de overstromingsproblematiek te komen maar ook tot een hogere actiebereidheid van alle betrokkenen. Via lokale overstromingsrisico-

beheerplannen en riviercontracten (bv. riviercontract Kerkebeek) zorgen we er voor dat alle betrokkenen met inbegrip van de burger samen actie ondernemen om het lokale overstromingsrisico duurzaam te verminderen.

Woningen die regelmatig met overstromingen te maken krijgen, kunnen op een kostenefficiënte manier op perceelsniveau **beschermd** worden. We zullen onderzoeken welke eigenaars hier baat bij hebben en hen via een combinatie van gerichte en globale acties hiervan bewust maken en hen ondersteunen (► [doelstelling 3](#)).

De individuele bescherming van woningen versterken

Tot slot is bij vele doelgroepen de **kennis** over de overstromingsrisico's, de regelgeving en mogelijke maatregelen nog steeds onvoldoende. We blijven dus verder inzetten op ondersteunende tools en op gerichte opleidingen voor specifieke doelgroepen (architecten, studie bureaus, ingenieurs, aannemers, landbouwers,...).

SCHADE DOOR OVERSTROMINGEN BEPERKEN

De overheid doet heel wat inspanningen om de kans op overstromingen te verminderen, maar dat biedt nooit een absolute bescherming. In sommige gebieden zijn bovendien de grenzen van de klassieke beschermingswerken (hogere dijken, aanleg bufferbekkens,...) bereikt.

Via de informatieplicht lichten we nu al kopers in over het overstromingsgevoelige karakter van te koop en te huur staande gronden en panden. Momenteel wordt hierbij enkel rekening gehouden met de kans op overstromen en niet met de te verwachten schade bij overstromingen. We optimaliseren de informatieplicht door ook rekening te houden met maatregelen die de schade door overstromingen vermijden (bv. het kunnen aantonen op welke wijze een woning beter beschermd is tegen overstromingen, ...).

We onderzoeken hoe we de verzekeringssector kunnen ondersteunen met betere data voor hun inschatting van de risicoprofielen voor overstromingsrisico.

Het beschermen van alle woningen tegen overstromingen door middel van grootschalige infrastructuurwerken legt een belangrijke bijkomende ruimtedruk op aan andere ruimtegebruikers. De beschermingsmogelijkheden van deze collectieve aanpak zijn eindig en

overstromingen zullen in veel gevallen niet volledig uitgesloten kunnen worden. Heel wat woningen kunnen daarentegen op een relatief betaalbare wijze beschermd worden tegen overstromingen door aanpassingen uit te voeren aan de woning zelf. Dit moet in het toekomstige waterbeleid een fundamenteel onderdeel uitmaken van het terugdringen van overstromingsrisico's, waarbij we inzetten op een mix van instrumenten waarbij de overheid en de burger gemotiveerd worden om de maatregelen te treffen die elk best op zijn niveau kan nemen. In gebieden waar in belangrijke mate beschermingsmaatregelen reeds zijn gerealiseerd, wordt verder versterkt ingezet op **individuele beschermingsmaatregelen voor bestaande woningen** om het overstromingsrisico verder terug te dringen. Dit beleid zal daarnaast ook een belangrijke hoeksteen vormen voor het vermijden van schade door zware zomeronweders in meer

verstedelijkt gebied, aangezien op deze locaties de maatregelen om overstromingen terug te dringen eveneens eindig en zeer duur zijn. In overstromingsgebieden waar de originele waterbergingsfunctie moet worden hersteld, kan dit in voorkomend geval gepaard gaan met een uitdoofbeleid voor woningen en bijhorend flankerend beleid.

We willen overstromingsschade veroorzaakt door hevige plaatselijke neerslag zo gericht mogelijk tegengaan. Een hemelwaterplan zien we als een geschikt instrument om dit samen met andere uitdagingen aan te pakken, zoals het uitbouwen van een groenblauw netwerk (➔ [krachtlijn 5-doelstelling 2](#)), het verhogen van de waterbeschikbaarheid (➔ [krachtlijn 4-doelstelling 3](#)) en het stimuleren van bronmaatregelen (▶ [doelstelling 1](#)). Omdat onvoldoende steden en

'stelling uit het participatietraject'

Infiltratie en buffering blijven sleutelbegrippen als het gaat om het beschermen tegen overstromingen .

Weeg de verschillende beschikbare instrumenten (o.m. uit de ruimtelijke ordening en landinrichting) gebiedsgericht af en zet de juiste instrumenten gebiedsspecifiek in .

De aanleg en het inschakelen van kleine waterbekkens/bufferbekkens op private gronden draagt bij aan de bescherming tegen wateroverlast.

Ook in het kader van de beveiliging tegen overstromingen moet worden gekeken naar innovatieve en/of technologische oplossingen.

gemeenten over een hemelwaterplan beschikken, **stimuleren** en **ondersteunen** we hen de komende jaren nog meer om een **hemelwaterplan op te maken** en **uit te voeren** en **te laten doorwerken** in **het ruimtelijk beleid van de gemeente** (bijvoorbeeld in de beleidsplanning, het vergunningenbeleid of het handhavingsbeleid). Daarbij bekijken we ook of een verfijning van de methodologie nodig is zodat hemelwaterplannen het gebruik, de infiltratie en de slimme buffering van hemelwater, zowel op het openbaar domein als op privaat terrein, maximaal stimuleren.

 Voor de collectieve beschermingsmaatregelen zetten we verder in op het uitbouwen, innoveren en optimaliseren van de gestuurde bergingen.

We verbeteren de modellen van waterlopen en rioleringen en de match tussen beide.

Om de paraatheid te versterken, wordt het crisisbeheer in periodes van hoogwater in overleg tussen de waterbeheerders en de crisisdiensten verder op punt gesteld. Crisisoefeningen zijn cruciaal om de samenwerking verder te optimaliseren. De **instrumenten** waarmee we **overstromingen voorspellen** en burgers **waarschuwen** worden hiertoe **verder uitgebouwd**. We zetten meer in op verdere kennisopbouw van voorspellingen en management van extreme zomeronweders.

doelstelling 4

WATER KRIJGT TERUG DE RUIMTE DIE HET NODIG HEEFT

We willen er voor zorgen dat er voldoende ruimte voor water in Vlaanderen aanwezig is voor een goed functioneren van onze watersystemen. Hierbij houden we rekening met de verschillende functies van landgebruik en streven we win-wins na. Door ruimte aan water te geven en blauwgroene netwerken te ontwikkelen kunnen we immers niet alleen onszelf tegen schade door overstromingen beschermen, maar creëren we tegelijk ook weer een natuurlijker watersysteem. Dit laatste is belangrijk om de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water (KRLW) te halen (➡ [krachtlijn 1](#)).

We realiseren ruimte voor water via het landschapsbeleid, via het **herstel** van de **natuurlijke waterloop of de natuurlijke valleiwering**. De komende jaren zullen we het Sigmaplan verder uitvoeren en daarbij overstromingsgebieden langs onze getijdenafhankelijke rivieren blijven inrichten en we zullen rivierverruiming langs de Maas realiseren. We houden daarbij steeds rekening met de meest actuele, wetenschappelijke studies op het vlak van klimaatverandering en zeespiegelstijging en stellen plannen indien nodig bij. Verschillende onbevaarbare waterlopen krijgen terug een natuurlijke valleiwering. Lokale overheden stimuleren of ondersteunen we om grachten met een belangrijke functie voor de

waterhuishouding (publieke grachten) of met een andere publieke meerwaarde in hun oorspronkelijke staat te herstellen (➡ [krachtlijn 1-doelstelling 3](#)).

Waar herstel van de natuurlijke situatie niet mogelijk is of onvoldoende garanties biedt, kiezen we voor buffering of voor het plaatselijk aanleggen van dijken.

Ruimte voor water betekent ook dat de sedimentkwantiteit en -kwaliteit in waterlopen het functioneren van watersystemen niet in het gedrang mag brengen. In dit opzicht zullen we naast het reduceren van de sedimentaanvoer (▶ [doelstelling 5](#)) ook **waterlopen gericht en doordacht ruimen en baggeren en waar nodig bijkomend sedimentvangen aanleggen**. Om de waterbodemsystemen te herstellen zullen we een **(multisectoraal) beoordelingskader** opstellen voor het uitvoeren van acties in functie van het optimaliseren van de sedimentbalans in de waterlopen. Dergelijk kader laat ons toe synergieën en opportuniteiten te zoeken in de verschillende bagger- en ruimingsplannen en om af te stemmen tussen de verschillende betrokken actoren. Dringende ruiming om nautische of hydraulische redenen, veiligheids- en voorzorgsmaatregelen zijn evenwel niet gevat door dit beoordelingskader.

Het ruimen of baggeren van sediment is voor waterbeheerders een grote kost. Maar sediment is een mogelijke grondstof, dat vaak als afvalstof

wordt beschouwd. Daarom willen we **de afzet van herbruikbare specie verhogen**. Hiervoor vereenvoudigen we het kader voor de afzet van specie, we zorgen voor een beter inzicht in de gebruiksmogelijkheden en we bekijken hoe we vraag en aanbod beter kunnen afstemmen en hoe we de prijzen kunnen stabiliseren.

We voeren de beslissingen van de Vlaamse Regering over de **signaalgebieden uit via een verscherpte watertoets en herbestemmen noodzakelijke deelgebieden via de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden of via ruimtelijke uitvoeringsplannen**. Aangezien ruimtelijke uitbreiding, conform de strategische visie BRV, enkel kan voor aangetoonde maatschappelijke noden en op goed gelegen locaties, wordt maximaal vermeden dat er bijkomende harde bestemmingen in overstromingsgevoelig gebied worden gecreëerd.

Ruimte voor water zien we als een **opportuniteit in elk ruimtelijk ontwikkelingsproces** en is richtinggevend voor een doordacht locatiebeleid. We streven hierbij naar win-wins die een oplossing bieden zowel naar overstromingen toe als naar waterschaarste (➔ [krachtlijn 4](#)).

In **reeds ingerichte gebieden benutten** we de **aanwezige opportuniteiten** om ruimte voor water te creëren: op bestaande bedrijventerreinen en in tuinen, met de aanleg van groendaken, met gebruik van doordringbare materialen en

ontharding, enz. Zo stimuleren we grootschalige opvang en actief gebruik van hemelwater op bedrijventerreinen en in woonkernen.

Tot slot hebben ook bouwheren, zowel op publiek als privaat domein, de taak om **op hun perceel geen ruimte voor water in te nemen en om hemelwater waar mogelijk op te vangen en te gebruiken of voldoende te laten infiltreren** in de bodem. Via de hemelwaterverordening en de watertoets realiseren we hiertoe een duidelijk kader.

doelstelling 5

REDUCEREN VAN DE OPPERVLAKKIGE AFSTROMING VAN WATER EN SEDIMENT

Eens de oppervlakkige afstroming van water en sediment de waterlopen bereikt, dragen zowel het aangevoerde water als het sediment bij tot meer kans op overstromingen vanuit de waterlopen. Ook bij grachten en riolen die dichtslibben doordat er te veel sediment in terecht komt, verhoogt het overstromingsrisico. Klimaatverandering zal de urgentie van deze problematiek nog verder verhogen.

Het erosiebeleid bijsturen

Preventie vormt de basis van een duurzaam sedimentbeheer. Ondanks het feit dat er al veel inspanningen worden geleverd, is de water- en sedimentaanvoer naar de waterlopen nog steeds te hoog. In overleg met de actoren evalueren we op korte termijn het erosiebeleid en stellen we het waar nodig bij om de beoogde daling van de water- en sedimentaanvoer naar de waterlopen te realiseren. Als uitgangspunt hanteren we hierbij het principe 'de vervuiler betaalt'. Binnen het landbouwbeleid koppelen we daartoe voor bepaalde erosiegevoelige percelen in erosiegevoelige gebieden de inkomenssteun aan maatregelen om bodemerosie te voorkomen. Om het draagvlak te vergroten bij de landbouwers zetten we in op het verminderen van de administratieve last en op de vereenvoudiging van procedures.

Onze absolute **voorkeur** blijft uitgaan naar **brongerichte maatregelen** die het **erosieproces op de akkers tegengaan** en zodoende ook bijdragen aan het behoud van de bodemkwaliteit. In het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) bekijken we hoe het erosiebeleid verder kan ontwikkeld worden. Het verhogen van de organische koolstof in de bodem en het verbeteren van de bodemstructuur wordt verder gestimuleerd, o.m. via de mogelijkheden van het GLB.

Daarnaast zetten we ook in op maatregelen die het **sedimenttransport op het land afremmen** zodat zowel de modderoverlast in woonkernen als de

sedimentaanvoer naar waterlopen, grachten en riolering zo maximaal mogelijk worden voorkomen.

De aanleg van **oeverzones** langs waterlopen in erosiegevoelige gebieden voorkomt dat afstromend sediment in de waterlopen terecht komt (➔ [krachtlijn 1-doelstelling 2](#)). Aanvullende bufferende maatregelen (bufferbekkens, dammen, grasstroken,...) stimuleren we via subsidies gericht op verschillende doelgroepen (Erosiebesluit (gemeenten), vergoedingen via GLB (landbouw), niet-productieve investeringssteun (landbouw),...). We versnellen de uitvoering van de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen en handhaven de gebruiksbepalingen in oeverzones en van de teeltvrije strook langs waterlopen en grachten (➔ [krachtlijn 1-doelstelling 3](#)) waar nodig.

We maken gebruik van metingen, modellen en inventarisaties voor het in kaart brengen van erosie, modderstromen en sedimentaanvoer om de **meest effectieve erosiebestrijdingsmaatregelen te selecteren** en we **verplichten die gebiedsgericht**. We hebben hierbij aandacht voor de kostenefficiëntie en de brongerichtheid van de maatregelen en streven hiervoor een maximale afstemming tussen het landbouwbeleid, het erosiebeleid (milieubeleid) en het waterbeleid na.

KRACHTLIJN 4

WATERSCHAARSTE BEPERKEN EN DE GEVOLGEN VAN DROOGTE TOT EEN MINIMUM BEPERKEN

Om het risico op waterschaarste en de gevolgen van droogte zo veel mogelijk te beperken, kiezen we voor duurzame oplossingen die aansluiten bij het watersysteem. Dit gebeurt - net als bij overstromingen - volgens de principes van de meerlaagse waterveiligheid waarbij we inzetten op protectieve, preventieve en paraatheidsverhogende maatregelen die de watervraag en het wateraanbod in evenwicht houden. Het verminderen van het risico op watertekort is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheden, sectoren en burgers.

Het beleid voor de aanpak van de waterschaarste en droogte richt zich op de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water en op het beperken van schade door waterschaarste en droogte.

Voor een goede watertoestand moeten ook de kwantitatieve aspecten van het grond- en oppervlaktewater op orde zijn. De stroomgebiedbeheerplannen geven aan dat 8 van de 42 grondwaterlichamen zich in een ontoereikende kwantitatieve toestand bevinden door het onevenwicht tussen het oppompen en de aanvulling. En uit oppervlaktewater worden grote hoeveelheden water onttrokken voor drinkwaterproductie, industrie of landbouw.

De maatschappelijke, economische en ecologische gevolgen van droogte kunnen aanzienlijk zijn. Daarenboven is Vlaanderen uitermate kwetsbaar voor waterschaarste. Binnen Europa heeft Vlaanderen namelijk één van de laagste waterbeschikbaarheden per inwoner. Dit komt door een combinatie van een hoge bevolkingsdichtheid en een relatief beperkte hoeveelheid van oppervlakte- en grondwater. Klimaatverandering kan dit fragiele evenwicht uit balans brengen. Klimaatscenario's voorspellen immers voor zomers minder regen (maar anderzijds wel met hevigere buien) en meer verdamping. Onvoldoende rationeel omgaan met het beschikbare water kan de gevolgen van een droogte nog versterken.

De verhouding tussen de vraag naar water en het aanbod aan water is niet in evenwicht.

Hoewel niemand kan voorspellen wat de komende zomers zullen brengen, is wel geweten dat de kans op extreme droogte verder fors kan toenemen. Zo kenden we het voorbije decennium in Vlaanderen vier jaren met (extreme) droogte: 2011, 2017, 2018 en 2019.

Deze inzichten maken dat een bescherming van de natuurlijke watervoorraden, een spaarzaam en circulair watergebruik en een verdere inzet op droogterisicobeheer meer dan ooit aan de orde is. Om bij een droogte het nodige overleg en de afstemming tussen maatregelen beter te garanderen, is in juni 2017 de CIW aangesteld als droogtecoördinator en in juni 2018 de Vlaamse Droogtecommissie geïnstalleerd.

Bij extreme droogte moeten we ook kunnen beschikken over voorrangregels voor waterverbruik en moet o.a. de drinkwatervoorziening te allen tijde verzekerd kunnen blijven

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

doelstelling 1

DE EFFECTEN VAN KLIMAATVERANDERING OPVANGEN

Een degelijke voorbereiding op klimaatverandering en de verwachte toename van droogte en ernstige watertekorten vraagt een **planmatige aanpak**. Daarom zullen we in de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 een Vlaams waterschaarste- en droogterisicobeheerplan integreren.

Met een doorkijk tot 2100 en een analyse van de regio- en sectorspecifieke waterschaarste- en droogterisico's en van de toekomstige watervragen willen we een beter **inzicht krijgen in wat mogelijk** en nodig is om de **gevolgen** van droogte voor mens en natuur **aanvaardbaar** te houden.

Daarbij zetten we in op innovatie en **onderzoeken** we hoe **landbouwteelten en -technieken, scheepvaartpraktijken enz.** aangepast kunnen worden om beter voorbereid te zijn op periodes van langdurige droogte. Waterconservering realiseren we met een aangepast peilbeheer of andere maatregelen (vb. ifv het tegengaan van degradatie van veengronden). En we zetten sterker in op een herstel van de bodemkwaliteit en een verbeterde infiltratie (➔ [krachtlijn 3-doelstelling 1](#)) om de **waterbeschikbaarheid** in de **bodem** (bodemvochtreserve, capillaire nalevering,...) te **vergroten** en de **grondwatervoorraden aan te vullen**. En we onderzoeken of en welke structurele maatregelen nodig zijn om de waterbeschikbaarheid in Vlaanderen te verhogen.

doelstelling 2

SPAARZAAM WATERGEBRUIK STIMULEREN

Ondanks het verminderde totale waterverbruik blijft de druk op de oppervlakte- en grondwatervoorraden hoog.

Sensibilisering en communicatie over het spaarzaam omgaan met water **blijven dus nodig**. We lanceren communicatiecampagnes bij alle betrokken actoren (burgers, bedrijven...) om het bewustzijn te verhogen over de waterschaarste- en droogterisico's, de eigen verantwoordelijkheid en de mogelijkheden om actie te ondernemen. We bekijken ook hoe we nog meer waterscans kunnen laten uitvoeren bij kwetsbare doelgroepen.

We maken van het **circulair denken** een **volwaardig onderdeel van het waterbeleid** en **stimuleren initiatieven** op woning- en bedrijfsniveau, maar ook op het niveau van wijken

'stelling uit het participatietraject'

In het kader van de droogteproblematiek en van circulaire economie is het nodig om nieuwe en creatieve synergieën binnen Vlaanderen verder en actief te onderzoeken. Zo kan (gezuiverd) afvalwater van één of meerdere watergebruikers als een waterbron gebruikt worden door andere watergebruikers (grijswatercircuits).

Men ziet nog veel potentieel in het zuiniger omgaan met water, ook bij de industrie en bedrijven die een grootverbruiker van water zijn. Men gaat ervan uit dat een stimulerend beleid vanuit de overheid dit potentieel kan helpen aanboren. Ook technologie kan worden ingeschakeld om het watergebruik te beperken.

of industriezones. We onderzoeken hoe we sectoren beter kunnen begeleiden naar een spaarzaam watergebruik. Het toelaten van proefprojecten of het voorzien van gepaste regelgeving of regelluwe zones om innovatieve oplossingen te verkennen, behoren tot de mogelijkheden. De bescherming van de volksgezondheid en het milieu vormen hierbij harde randvoorwaarden. We werken in dit kader een passend toepassingskader uit voor het hergebruik van water en voor het circulair water waarbij risico's voor volksgezondheid en milieu worden vermeden of ondervangen.

Grijswater als alternatieve waterbron implementeren

Innovatie en onderzoek inzake spaarzaam watergebruik blijven we **verder aanmoedigen**. En we verspreiden mee die kennis, o.a. via de best beschikbare technieken (BBT's) voor specifieke toepassingen. We zorgen ervoor dat het landgebruik zoveel mogelijk rekening houdt met de waterbeschikbaarheid (bijvoorbeeld via aangepaste teelten of precisielandbouw o.b.v. innovatieve technieken). Maar ook de verdere ontwikkeling van technieken voor een zuinig waterverbruik bij andere sectoren (industrie, scheepvaart, huishoudens...) stimuleren we.

We **evalueren** en **optimaliseren** het **vergunningenbeleid**. In uitvoering van de wet op de onbevaarbare waterlopen worden voor de onttrekking van water uit onbevaarbare waterlopen nadere regels ingevoerd. Voor kleinere onttrekkingen volstaat een melding. Dit maakt het ook mogelijk om een beter beeld te krijgen van de hoeveelheden die onttrokken worden aan het oppervlaktewatersysteem. Het vergunningenbeleid van grondwateronttrekkingen sturen we gebiedsspecifiek bij (o.m. via het afbakenen van de actie- en waakgebieden grondwater) en ook de richtlijnen voor drainage en bemalingen en de erkenning van boorbedrijven nemen we onder de loep. We gaan na of lokale besturen hun verantwoordelijkheid opnemen als vergunningverlenende instantie.

De **prijzetting** voor grondwater, drinkwater en oppervlaktewater **lichten we door** en **passen we** waar nodig **aan** om het gewenste hefboomeffect te creëren.

Tot slot voorzien we ook een **evaluatie** en **optimalisatie** van de **handhaving** als sluitstuk van het beleid. We kijken onder andere naar de voorwaarden opgenomen in de omgevingsvergunning en hoe en door wie de controle, het opsporen van illegale winningen, enz. het best kan worden aangepakt. Een goede coördinatie en uitwisseling van expertise tussen de toezichthouders zien we als belangrijke elementen van een efficiënte handhaving

'stelling uit het participatietraject'

Het behoud en de uitbreiding van de natuurlijke infiltratiecapaciteit van het landschap moet volgens de principes van 'vasthouden, bergen en afvoeren' gebeuren. De praktische uitwerking van dit principe gebeurt bij voorkeur met projecten op maat van het gebied in kwestie.

DE WATERBESCHIKBAARHEID VERHOGEN

De waterbeschikbaarheid hangt niet enkel af van de hoeveelheid neerslag, maar ook van de mate waarin de neerslag in de bodem wordt opgenomen. We **behouden** en **herstellen de natuurlijke infiltratie van hemelwater** in de bodem. We zorgen ervoor dat er tegen ten laatste 2050 geen netto verharding meer bijkomt in Vlaanderen. De verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos is tegen 2050 minstens met 1/5 teruggedrongen ten opzichte van 2015. We blijven de stedenbouwkundige hemelwaterverordening op nieuwbouw en verbouwingen toepassen en handhaven. Lokale overheden stimuleren we om een hemelwaterplan op te maken (➔ [krachtlijn 3-doelstelling 3](#)) en zo een lokale visie uit te werken voor de aanpak van wateroverlast, een verbeterde infiltratie van hemelwater in de bodem, meer grootschalige opvang en het actief gebruik van hemelwater op bedrijventerreinen en in woonkernen. Waar mogelijk prefereren en

stimuleren we de inzet van maatregelen die overstromingen en waterschaarste gelijktijdig aanpakken (➔ [krachtlijn 3-doelstelling 4](#)). Voorbeelden zijn het herstel van wetlands, infiltratiegrachten, wadi's op openbaar en privé terrein, groendaken, ontharding van publieke en private ruimten, erosiebestrijdingsmaatregelen, enz. Ook door doelgericht en efficiënt in te zetten op een aangepast peilbeheer van grachten kunnen we meer water infiltreren.

De aanleg van (collectieve) spaarbekkens stimuleren

Daarnaast **onderzoeken** we of de **aanleg van (collectieve) spaarbekkens voor diverse toepassingen** (gebruik in de landbouw, openbare watervoorziening, tweedecircuitwater enz.) noodzakelijk is en zodanig kan worden opgezet dat hierdoor de watervraag niet verhoogt. We evalueren hierbij ook de meerwaarde van de inzet van nieuwe technologieën om de beschikbaarheid van grondwater te verhogen (bv. aquifer storage/aquifer recharge).

We bekijken de mogelijkheden om het gezuiverde

rioolwater onder specifieke voorwaarden te gebruiken als irrigatiewater. Overleg met de verschillende stakeholders is hierbij cruciaal (► [doelstelling 2](#)).

In de **kustpolders** nemen we initiatieven om **verzilting tegen te gaan**. Om de zoete grondwatervoorraden in de polders te verhogen, testen we nieuwe technieken uit, bv. de stockage van zoetwater in de ondergrond of de ontzilting van brakwater.

Zeer lage afvoeren van zoetwater hebben ook een invloed op het ecologisch functioneren van de Schelde en de toenemende verzilting van de Antwerpse havendokken die hierop aansluiten. We houden hier rekening mee door het water zo optimaal mogelijk te verdelen.

We onderbouwen en **bepalen voor elk oppervlaktewaterlichaam concrete milieukwantiteitsdoelstellingen**.

'stelling uit het participatietraject'

Een beslissingskader voor het prioriteren van watergebruiken bij droogte en waterschaarste dringt zich op. Voorop staat de beschikbaarheid van drinkwater voor mens en dier. Voor andere afwegingen is er nood aan een kader, dat gebiedsgericht toegepast wordt. Het moet een rechtvaardig systeem zijn dat zorgt voor een maatschappelijk optimale verdeling van het water over de verschillende sectoren (en de natuur).

De aspecten die een hinderpaal vormen voor het behalen van een ecologisch minimumdebiet en -peil (ikv e-flows) in de waterlopen worden verder onderzocht. Om de milieukwantiteitsdoelstellingen te allen tijde te bereiken maken we de waterlopen robuuster door in te zetten op inrichtings- en herstelmaatregelen.

doelstelling 4

WATER ZO OPTIMAAL MOGELIJK VERDELEN OM DE SCHADE TE BEPERKEN

Op momenten van droogte worden onze watervoorraden extra aangesproken wat aanleiding kan geven tot waterschaarste. Het is dan belangrijk en noodzakelijk om het watergebruik te kunnen beperken en prioriteren.

Het draaiboek **crisisbeheer bij droogte** verfijnen we en we werken adequate responsystemen uit. Mogelijke (crisis)maatregelen worden verder uitgewerkt en we optimaliseren de handhaving in crisissituaties.

Om tot deze prioritering te komen, stellen we **afwegingskaders op** waarmee het water optimaal kan verdeeld worden en de schade voor alle sectoren beperkt kan worden gehouden. Omwille

“

**Opstellen van
afwegingskaders voor
watergebruik**

van het ontbreken van voldoende kwantitatieve gegevens (o.a. schade), zullen deze afwegingskaders in de eerste plaats gebaseerd zijn op een eerder kwalitatieve afweging. We zullen de komende jaren werk maken van het opvullen van de kennishiaten om uiteindelijk te komen tot kwantitatieve gedragen afwegingskaders met een gebiedsgerichte doorvertaling.

We versterken ook de **crisiscoördinatie** en de **crisiscommunicatie** bij droogte en waterschaarste.

Indien nodig **herzien** we de **watervedelingsafspraken** met Nederland voor het kanaal Gent-Terneuzen en de Maas. En we maken afspraken met Wallonië en Frankrijk over de watervedeling richting Leie en Schelde.

doelstelling 5

DUURZAME DRINKWATERVOORZIENING GARANDEREN

Drinkwater is een basisrecht voor elke burger, ongeacht zijn inkomen.

We **garanderen** de **permanente toegang tot veilig en gezond drinkwater**, maar benadrukken daarbij de kostbaarheid van ons drinkwater en blijven aansporen tot een duurzaam gebruik ervan, o.m. via de uitrol van slimme watermeters en de inzet van waterscans.

We **evalueren** de impact van klimaatverandering en droogte op wijzigingen in de watervraag en de beschikbaarheid van de ruwwaterbronnen, bewaken een duurzaam gebruik van de zoetwaterbronnen door de watermaatschappijen en werken aan een strategisch plan voor de waterbevoorrading (met aandacht voor verhoogd gebruik alternatieve waterbronnen, strategische grondwatervoorraden, ...).

De beschikbare **kwalitatief hoogwaardige zoetwaterbronnen worden prioritair aangewend en beschermd in functie van de drinkwatervoorziening**. Diepe afgesloten waterlagen duiden we aan als strategische zoetwaterreserve en beschermen we tegen milieudrukken (kwaliteit en kwantiteit). We werken hiervoor een nieuw beschermingskader uit voor het oppervlaktewater en grondwater dat gebruikt wordt voor drinkwatervoorziening of een strategische reserve vormt voor de toekomstige watervoorziening (➔ [krachtlijn 1-doelstelling 6](#)).

Het partnerwerk en de werking over de beleidsdomeinen heen verder uitbouwen en investeren in innovatie

Evolueren naar een sluitende financiering van het waterbeleid en -beheer

KRACHTLIJN 5

HET PARTNERWERK EN DE WERKING OVER DE BELEIDSDOMEINEN HEEN VERDER UITBOUWEN EN INVESTEREN IN INNOVATIE

De integratie van het waterbeleid in andere beleidsdomeinen en vice versa is essentieel om een volwaardig integraal waterbeleid te kunnen realiseren. Participatie, overleg en samenwerking via een partnernetwerk en een aanpak met gebiedsgerichte projecten zijn hierbij cruciaal. Onderzoek en nieuwe technieken schakelen we maximaal in.

Het waterbeleid loopt tegen de grenzen van haar eigen beleidsmogelijkheden aan. Zo evolueert het waterkwaliteitsbeleid van een aanpak van specifieke, eerder omvangrijke puntproblemen (grote lozingen, uitbouwen waterzuiveringsinfrastructuur, ...) naar een aanpak van meer diffuse problemen (bemesting, erosie, pesticiden, atmosferische depositie ...) en wordt daarbij geconfronteerd met maatschappelijke processen (het Vlaams landbouwmodel, de internationale handel, het intensief ruimtegebruik, de versnelde consumptie, ...) die de doelstellingen van het waterbeleid bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken.

De nieuwe uitdaging is dan ook om veranderingen en innovatie te initiëren en in te spelen op dynamieken binnen het aangrenzende beleid (landbouw, natuur, ruimte, bodem, wonen, ...). We zoeken daarbij zoveel mogelijk naar synergieën, waarbij we gezamenlijke beleidskeuzes maken en gezamenlijk projecten formuleren over beleidsgrenzen heen. Een geïntegreerde aanpak, maatwerk en overleg staan daarbij centraal.

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

doelstelling 1

DE AFSTEMMING TUSSEN HET WATERBELEID EN HET AANGRENZENDE BELEID VERBETEREN

Voor heel wat maatregelen ligt het initiatief niet bij het waterbeleid zelf maar bij het aangrenzende beleid, in het bijzonder het landbouw- en economisch beleid, het natuurbeleid, het ruimtelijk beleid (► [doelstelling 2](#)) en het bodem- en erosiebeleid (➔ [krachtlijn 3-doelstelling 5](#)).

Vanuit het waterbeleid zullen we mee richting geven aan het versnellen van de transitie naar een nog duurzamer landbouw- en voedingssysteem.

We stemmen het mestbeleid, het erosiebeleid en het nieuwe landbouwbeleid maximaal af op de stroomgebiedbeheerplannen.

Investeringsagenda's afstemmen

De doelstellingen van het waterbeleid en het natuur- en landschapsbeleid sporen veelal samen. Een goede waterkwaliteit, waterlopen met een natuurlijke structuur en hydrologie en zonder vismigratieknelpunten zijn noodzakelijk voor het herstel van de biodiversiteit. Via het waterbeleid

zullen we de **nodige inspanningen leveren en bijdragen aan de realisatie van de Europese instandhoudingsdoelstellingen voor de oppervlaktewatergebonden habitats en soorten en de grondwaterafhankelijke ecosystemen**. We zorgen dat de nodige maatregelen hiervoor, die onder meer in de soortenbeschermingsprogramma's worden geformuleerd, in de huidige stroomgebiedbeheerplannen uitvoering krijgen of in de volgende stroomgebiedbeheerplannen worden opgenomen. Omgekeerd zal het natuurbeleid de nodige inspanningen leveren en bijdragen aan de realisatie van de kaderrichtlijn Water, bv. via het herstel van de natuurlijke hydrologie in valleigebieden.

Waar de doelstellingen van het water- en natuurbeleid niet samen sporen, zorgen we voor de nodige **afstemming** (bv. geen waterberging op overstromingsgevoelige vegetaties). De waterbeheerders en het ANB werken hiervoor samen een beoordelingskader uit.

Ook met andere beleidsdomeinen, zoals bijvoorbeeld onroerend erfgoed, maken we de nodige afspraken en beoordelingskaders.

We hebben ook aandacht voor de **ecosysteemdiensten**. Als samenleving kunnen we heel wat voordeel halen uit het behoud en herstel van de ecosysteemdiensten die de watersystemen ons bieden (waterzuivering, waterconservering, koolstofopslag, recreatief medegebruik, enz.).

'stelling uit het participatietraject'

Afstemming en samenwerking tussen beleidsdomeinen en actoren is essentieel om op een duurzame manier met water om te gaan.

Er zijn door de landbouwsector wel degelijk al stappen gezet - en die worden ook sterk gewaardeerd - ten behoeve van het verlagen van de druk vanuit de landbouwsector op het watersysteem, maar de impact blijft hoog. Daar tegenover staat dat het landbouwsysteem zelf ook sterk onder druk staat (economisch). Men ziet een transitie naar een meer duurzame landbouw dan ook nodig. Dit zowel in functie van milieueffecten, waaronder watervervuiling, als in functie van de economische leefbaarheid van landbouwbedrijven(...). Maar ook bij consumenten, de toeleverings- en distributieketen ... is meer bewustwording nodig over het belang van duurzaam geproduceerd voedsel voor de leefomgeving en het watersysteem.

doelstelling 2

EEN PROMINENTE ROL VOOR WATER ALS STRUCTUREREND ELEMENT DAT GEBIEDSGERICHTE PROCESSEN MEE BEPAALT

De manier waarop de beperkt beschikbare ruimte in Vlaanderen wordt ingericht is mee bepalend voor het functioneren het watersysteem. Water is een fysisch structurerend element en heeft voldoende ruimte nodig.

Zowel in de open ruimte als in de bebouwde omgeving hebben we voldoende aandacht voor de valleigebieden en het realiseren van een fijnmazige groenblauwe dooradering. We willen bijvoorbeeld komen tot een netwerk van groenblauwe aders dat zorgt voor een substantiële toename van water en groen in open ruimte, steden en dorpen, voor betere verbindingen tussen stedelijke kernen en natuurkernen via waterlopen, en voor een sterkere integratie van water in het stedelijke leven en de publieke ruimte. Kleinere landschapselementen (bomenrijen, groendaken en gevelgroen, wadi's, wegbermen, (open gelegde) waterlopen ...) kunnen de effecten van klimaatverandering zoals hittestress en wateroverlast helpen milderen. Bovendien verhoogt open water de belevingswaarde. We **stimuleren** bijgevolg zoveel mogelijk het **herstel van de doortocht van waterlopen door dorpscentra en stadskernen**. Draagvlakcreatie en overleg met de stakeholders zijn belangrijke aspecten hierbij (► [doelstelling 4](#)).

Water zien we als een evidentie bij ieder plan of project. We beschouwen water als structurerend voor bijvoorbeeld het inplanten van bedrijven maar ook voor het watergebruik door de landbouw.

We maken gebruik van de watertoets om alle kansen te benutten om ruimte voor water te verzekeren en water te laten infiltreren, maar ook om maximaal aan te sturen op hergebruik van water, op buffering of om afstroom te vermijden. We stimuleren stadsplanners en ontwikkelaars om water mee te nemen als onderdeel van de ontwerpogave vooraleer vergunningsaanvragen worden ingediend en vermijden daarmee bijkomende kosten of vertragingen onder de vorm van bijkomende lasten of voorwaarden bij de omgevingsvergunning.

In lijn met het BRV zien we het terugdringen van bijkomend ruimtebeslag als een absolute noodzaak

'stelling uit het participatietraject'

Het is belangrijk om lokaal en/of gebiedsgericht te kijken wat er nodig is om op maat en flexibel te kunnen werken. Lokale initiatieven waarbij verschillende stakeholders samenwerken om de waterketen te sluiten, zullen op het terrein uiteindelijk mee het verschil maken. In eerste instantie is hiervoor lokale creativiteit, initiatief en samenwerking nodig. Daarnaast is op bovenlokaal en Vlaams niveau een stimulerend beleidskader nodig waarbij de verschillende beleidsinitiatieven elkaar versterken.

Er moet gewerkt worden aan een gedeelde visie op een maatschappelijk en ecologisch gewenste toekomst van water waarmee ook de kans wordt verkleind op onbedoelde neveneffecten van goedbedoelde maatregelen. Dit lukt enkel wanneer alle actoren hun blikveld verbreden en via overleg een dieper begrip krijgen van alle afhankelijkheden.

voor het creëren van een klimaatbestendige ruimte. Hiervoor zorgen we door **robuuste open ruimte en groenblauwe aders maximaal te vrijwaren van ontwikkelingen die aanleiding geven tot versnippering zoals bijkomende bebouwing of verharding**. Ook binnen de bebouwde ruimte zorgen we ervoor dat het aandeel verharding beperkt blijft.

doelstelling 3

DE GEBIEDSGERICHTE WERKING ROND WATER VERSTERKEN

Gebiedsgericht samenwerken en overleg zijn fundamentele pijlers van het integraal waterbeleid.

Met **speerpunt- en aandachtsgebieden** voor oppervlaktewater en **actie- en waakgebieden** in het kader van de herstelprogramma's voor grondwater zetten de stroomgebiedbeheerplannen

in op een gebiedsgerichte werking i.f.v. het halen van de goede toestand in die gebieden.

Via **overleg en samenwerking en integrale projecten** werken we binnen de

bekkenoverlegstructuren aan betere

watersystemen en een groter draagvlak voor waterprojecten. We maken de urgentie zichtbaar

 om actie te ondernemen, informeren de actoren in een gebied over de meerwaarde van een goede waterkwaliteit en zetten hen aan om zelf ook

 initiatief te nemen. We streven daarbij maximaal naar projecten die aan meerdere doelstellingen tegelijk tegemoet komen en bieden zo garanties voor een optimale inzet van middelen. Daarom stemmen we de investeringsagenda's en handavingsagenda's van de verschillende Vlaamse instanties op elkaar af.

We geven aan de **gebiedsgerichte werking** een extra impuls via **integrale projecten, subsidiëring** en **gezamenlijke financiering**, door goede voorbeelden te delen en door concrete resultaatafspraken te maken.

We **brengen de stakeholders gebiedsgericht samen** en bespreken met hen de reductie-inspanningen (fysicochemische parameters en gevaarlijke stoffen) die nodig zijn voor het gebied en we werken samen met hen een **actie- en maatregelenpakket** uit om de reductiedoelstellingen op de meest kosteneffectieve manier te halen.

Het tweede burgemeestersconvenant zet naast mitigatie ook in op klimaatadaptatie. Waterbeleid is een belangrijk luik in de klimaatadaptatie (oa beheersen overstromingsrisico's, spaarzaam watergebruik, hittestress ...). Om de weerbaarheid van Vlaanderen t.o.v. de impact van klimaatverandering te verhogen, stimuleren we **de lokale besturen** om het burgemeestersconvenant te ondertekenen en **ondersteunen** we hen **bij de uitbouw van hun klimaatadaptatiebeleid** en in de zoektocht naar projectsubsidies.

Partnernetwerken verder uitbouwen

DE STAKEHOLDERS MEER BETREKKEN OM DE DOELSTELLINGEN VAN HET INTEGRAAL WATERBELEID TE HELPEN REALISEREN

De afstemming en het overleg binnen het waterbeleid en -beheer gebeurt via de overlegstructuren voor het integraal waterbeleid. In aanvulling bekijken we of we de organisatie van het oppervlaktewaterbeheer en het rioleringsbeheer kunnen optimaliseren.

De doelstellingen van het integraal waterbeleid kunnen we als overheid niet alleen realiseren. Samenwerking en gedeeld engagement van alle betrokken actoren zijn daarbij cruciaal.

Bij de uitzetting van de krijtlijnen voor het integraal waterbeleid evolueerde de betrokkenheid van stakeholders van een eerder minimale (wettelijke) invulling (eerste waterbeleidsnota) naar een uitgebreidere participatie (participatietraject derde waterbeleidsnota, overlegplatform financiering waterbeleid). Ook inrichtingsprojecten voor water en andere wateracties krijgen steeds vaker vorm in overleg met de stakeholders.

Die ingeslagen weg en samenwerking zetten we voort. We valoriseren de kennis en ervaring die bij de stakeholders aanwezig zijn en zoeken naar nieuwe manieren om samen met hen de uitdagingen van het integraal waterbeleid aan te gaan, bijvoorbeeld via **partnerschappen van overheden, bedrijven, middenveld en de kenniswereld**. Dergelijke partnerschappen bieden

opportunities om thema's zoals circulair watergebruik, big data en smart cities verder aan te snijden en daarbij krachten, middelen en expertise te bundelen. Ook het valoriseren van data en beheersystemen is essentieel evenals 'open data'.

We laten de doelstellingen van het waterbeleid ook ingang vinden in het onderwijs.

We willen met de betrokkenheid van projectontwikkelaars, organisaties, scheepvaart, landbouw, ondernemingen en burgers, Vlaanderen vooruit helpen om versneld de omslag te maken naar een (klimaat)robuust en duurzaam watersysteem.

Maar ook individuele watergebruikers en burgers willen we sterker betrekken bij het waterbeleid. Vandaag zijn zij zich nog te weinig bewust van de kostbaarheid van water, zowel figuurlijk als letterlijk. We verkennen daarom **nieuwe hefboomen**

en technieken (vb. via burgerwetenschap (citizen science), publieksraadpleging (crowdsourcing)) die we kunnen inzetten naast de klassieke

communicatie- en sensibiliseringsinitiatieven en **waarmee we hen effectiever aanzetten om hun gedrag te veranderen en zelf initiatief te nemen.**

We bekijken de mogelijkheden om gedragsverandering te verruimen naar verschillende water gerelateerde problematieken. We hebben ook aandacht voor en stimuleren gedragsverandering bij de overheden zelf, zij hebben immers een belangrijke rol als voorbeeld.

doelstelling 5

DE GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING BESTENDIGEN EN VERSTERKEN

Het duurzaam beheer van zowel oppervlaktewater als grondwater vereist een regionale en internationale grensoverschrijdende aanpak door middel van gecoördineerde maatregelen om de goede kwaliteit en kwantiteit ervan te bereiken en de potentiële gevolgen van de klimaatverandering aan te pakken. Daarom zal Vlaanderen op verschillende niveaus blijven inzetten op grensoverschrijdend overleg en coördinatie.

Op intra Belgisch niveau verzekeren we via de stuurgroep Water van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) maximale afstemming met de andere gewesten en het federale niveau voor de implementatie van de

kaderrichtlijn Water, de Overstromingsrichtlijn en andere watergerelateerde dossiers.

Met onze buurlanden zorgen we via de Internationale Scheldecommissie (ISC) en de Internationale Maascommissie (IMC) voor een maximale coördinatie van het waterbeleid in de verschillende stroomgebiedsdistricten.

Ook op lokaal niveau blijven we investeren in de grensoverschrijdende samenwerking. Dit doen we bijvoorbeeld via fora zoals het 'Grensoverschrijdend Overleg Water' (GOWs) waar voor specifieke transregionale gebieden initiatieven worden gecoördineerd en afgestemd.

'stelling uit het participatietraject'

Van technologische ontwikkelingen mag niet alle heil verwacht worden, maar ze zijn wel een belangrijke component om beter met het complexe watersysteem om te gaan.

Verder onderzoek en innovatie om de kwaliteit (en kwantiteit) van het water doorheen de ganse watercyclus nog te verbeteren blijft nodig omdat er soms nog onvoldoende kennis is over het effect van diverse (beleids)instrumenten (en maatregelen) op de waterkwaliteit (en kwantiteit).

Er is nood aan meer "ruimte" om te experimenteren, zowel op technisch vlak als wat betreft modaliteiten van de regelgeving (proeftuinprojecten, rule-free zones).

VLAANDEREN ALS PROEFTUIN VOOR INNOVATIE IN INTEGRAAL WATERBEHEER

De ontwikkeling van innovatieve technologie gaat razendsnel. Ook het waterbeleid doet meer en meer beroep op nieuwe ontwikkelingen en technologieën. De voorbeelden zijn legio: de inzet van drones bij overstromingen, de inzet van een uitgebreid sensorennetwerk voor het opvolgen van de waterkwaliteit (Internet of Water), soortenonderzoek in waterlopen via eDNA-analyse, nieuwe technologieën voor hergebruik van water of voor de ondergrondse opslag van zoet water, vernieuwing bij sanering van verontreinigde waterbodems en oevers en in hergebruik van bagger- en ruimingsspecie ...

Vlaanderen als proeftuin voor innovatie

Daarenboven telt Vlaanderen verschillende internationaal gewaardeerde kennis- en onderzoekscentra die een drijvende kracht vormen achter innovatieve initiatieven.

We behouden het overzicht van ontwikkelingen en trends die relevant (kunnen) zijn voor het waterbeleid. We **investeren in onderzoek en kennis** die nodig zijn om innovatie in Vlaanderen te verstevigen, we stellen gezamenlijke onderzoeksagenda's op, bundelen onderzoeksmiddelen en onderzoeken hierbij ook proactief wat de impact en meerwaarde kan zijn van technologische en sociale doorbraakinnovaties (bv. makerspaces, citizen science, ...) op het waterbeleid. We voorzien de nodige **instrumenten en structuren om innovatie te stimuleren**. Voorbeelden zijn: pilots en proeftuinen, innovatief aanbesteden, de vorming van lead markets, uitschrijven van wedstrijden, ... Samen met de bedrijven wordt gezocht om hun innovatieve producten en technologieën in de markt te zetten en ze ook buiten Vlaanderen te vermarkten.

We zetten stappen om een proces van systeemanalyse en systeemdenken op te zetten voor het waterbeleid. We onderzoeken daarbij de mogelijkheden voor een 'nexus-aanpak' (onderlinge verbondenheid) waarbij koppelkansen met het aangrenzend beleid maximaal benut worden. Hiertoe brengen we de complexiteit van het watersysteem en haar interacties met de andere systemen in kaart en werken we oplossingsrichtingen uit.

Om ervoor te zorgen dat een transitie naar een **(klimaat)robuust en duurzaam watersysteem** echt kans op slagen heeft, voorzien we in een gepast (financieel) kader voor het faciliteren van onderzoeks-, ontwikkelings- en innovatieprojecten (R&D&I-projecten (Research & Development & Innovation)) en met concrete mogelijkheden om te experimenteren op het terrein (bijvoorbeeld via regelluwe zones of sites).

KRACHTLIJN 6

EVOLUEREN NAAR EEN SLUITENDE FINANCIERING VAN HET WATERBELEID EN -BEHEER

De lange termijnfinanciering van het waterbeleid en -beheer steunt op een heroriëntering en versterking van de financieringsstromen die uitgaan van de betaalbaarheid van de maatregelen en waarbij het 'vervuiler betaalt' beginsel en het kostenterugwinningsbeginsel consequent worden gehanteerd. In deze krachtlijn ligt veel nadruk op de financiering van het waterkwaliteitsbeleid, maar ook in het kwantiteitsbeleid zijn er budgettaire behoeften en dus belangrijke financieringskwesties.

Omdat de afstand tussen de huidige toestand van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen en de goede toestand, zoals bepaald in het decreet Integraal Waterbeleid en het besluit Milieukwaliteitsnormen, niet voor alle waterlichamen even groot is, werd in de stroomgebiedbeheerplannen 2016–2021 een gebiedsgericht scenario uitgewerkt met de aanduiding van 'speerpuntgebieden' (SPG) en 'aandachtsgebieden' (AG).

De geraamde jaarlijkse kostprijs van het SPG/AG-scenario (inclusief saneringsinfrastructuur) voor de planperiode 2016-2021 bedraagt 301,5 miljoen euro. Hiervan wordt jaarlijks 297 miljoen euro met reguliere middelen betaald. Tot het einde van de planperiode (2021) wordt jaarlijks 5 miljoen euro extra vrijgemaakt voor de uitvoering van de stroomgebiedbeheerplannen. Ook in het waterkwantiteitsbeleid (o.a. uitrol Sigma-plan, overstromingsbeleid langs onbevaarbare waterlopen, droogtebeleid) worden al substantiële middelen benut.

Om evenwel de goede toestand in al onze waterlichamen (ca. een derde van de waterlichamen ligt in speerpunt- of aandachtsgebied) te kunnen realiseren, zijn er bijkomende acties en verdere onderbouwing van het gecombineerd effect van verschillende acties nodig.

Om de financiering van het waterbeleid meer sluitend te maken en om te voldoen aan de vooropgestelde doelstellingen van de kaderrichtlijn Water en Overstromingsrichtlijn zullen we in eerste instantie de huidige acties en maatregelen evalueren op hun efficiëntie en effectiviteit en indien nodig bijsturen, vervolgens de set aan mogelijke acties en maatregelen uitbreiden en tot slot de meest kosteneffectieve set aan maatregelen en acties prioriteren en uitvoeren. In tweede instantie zullen we de gerichte financiering, desgevallend via bijkomende financieringsmechanismen, onderzoeken. Een heroriëntering van de benutting van de milieuheffingen is daarbij een mogelijke piste.

(zie ook [Waterbeheerkwesties](#))

doelstelling 1

DE FINANCIERINGSSTROMEN HERORIËNTEREN, VERSTERKEN EN UITBREIDEN IN FUNCTIE VAN HET REALISEREN VAN DE MILIEUDOELSTELLINGEN

We brengen verdere **transparantie** in de **omvang** en **verdeling** van de **middelen** binnen het waterkwaliteitsbeleid.

We **breiden de set aan mogelijke acties en maatregelen uit** en **versterken de onderbouwing van kosten en effecten** van alle mogelijke maatregelen en acties die bijdragen aan het behalen van de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water, zodat gebiedsgericht de meest kosteneffectieve, financieel en maatschappelijk haalbare set aan acties en maatregelen kan uitgewerkt en in uitvoering gebracht worden.

We verhogen de efficiëntie van het waterkwaliteitsbeleid door de **financiering af te stemmen op deze sets aan acties en maatregelen**. Centraal staan hierbij het stimuleren van bronmaatregelen, een gezamenlijke financiering van integrale projecten die meerdere doelen dienen en het prospecteren en optimaal benutten van de mogelijkheden van Europese fondsen en financiering via private partners om cofinanciering voor acties en maatregelen te genereren.

We **versterken de focus op speerpunt- en aandachtsgebieden** zodat de middelen efficiënter

en prioritair zullen worden ingezet voor die gebieden waar in verhouding het potentieel om de goede toestand te realiseren het grootst is. We vermijden versnippering bij de toekenning van subsidies en concentreren Vlaamse subsidies maximaal op hefboomprojecten die een groot effect hebben, zoals projecten die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de doelstellingen van de kaderrichtlijn Water.

We brengen ook in het waterkwantiteitsbeleid de bestaande financieringsstromen in beeld en werken de behoeften om de milieukwantiteitsdoelstellingen voor oppervlaktewater en grondwater op korte en langere termijn te realiseren uit. We houden hierbij rekening met prognoses op het vlak van klimaatverandering (o.m. obv de ervaringen met het Sigma-plan), met de actualisatie van de overstromingsrisicobeoordelingen en met het actieplan droogte en wateroverlast.

'stelling uit het participatietraject'

Stel een realistische lange termijn ambitie voorop die rekening houdt met de mogelijkheden tot financiering. Intenties en plannen kunnen niet gerealiseerd worden wanneer ze tot stand komen los van een stevige financiële logica.

Ook de proactieve maatregelen uit de overstromingsrisicobeheerplannen en uit de waterschaarste- en droogterisicobeheerplannen opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen worden in rekening gebracht.

doelstelling 2

DE BETAALBAARHEID VAN DE MAATREGELEN EVALUEREN

Met het waterkwaliteitsbeleid van de afgelopen decennia is 'het laaghangend fruit geplukt'. Bovendien moeten we rekening houden met de te verwachten impact van megatrends zoals bevolkingsgroei, klimaatverandering en verstedelijking, op waterkwaliteit, waterkwantiteit en watergebruik. Door deze ontwikkelingen komen andersoortige, vaak ook duurdere, maatregelen in beeld.

We **ondervangen de evolutie naar duurdere en ander soorten maatregelen** door de focus te leggen op een **kosteneffectieve en brongerichte aanpak** van de stakeholders, de impact van nieuwe stoffen te beperken en bij dit alles de redelijkheid en haalbaarheid van de maatregelen te evalueren.

We **prioriteren de gebiedsdekkende uitbouw van de saneringsinfrastructuur, faseren deze in functie van de doelstellingen** waartoe ze bijdraagt en **beperken** anderzijds **de financieringsnoden** voor de waterketen op lange termijn. Dit realiseren we door bij het uitvoeren van alle infrastructuurwerken in te zetten op win-wins met andere beleidsdomeinen, in te zetten op multifunctioneel ruimtegebruik en no regret maatregelen (geïntegreerde gemeentelijke hemelwaterplannen kunnen hiervoor input geven). (↪ [krachtlijn 3-doelstelling 3](#))

Het waterbeleid en de hierbinnen beschikbare middelen zullen echter niet volstaan om de doelen van de kaderrichtlijn Water te bereiken. We **stemmen maximaal af met het aanpalende beleid** en zetten transversale projecten op over beleidsdomeinen en bestuurslagen heen en gaan hierbij de mogelijkheden van gedeelde financiering na. Er schuilt namelijk meerwaarde, zowel voor wat betreft het bereiken van verschillende doelstellingen als kosteneffectiviteit, in het opzetten van integrale projecten over de sectoren, over de beleidsdomeinen en over de bestuurslagen heen, liefst rond thema's waarin waterkwaliteit ten

dienste staat van of gekoppeld kan worden aan andere beleidsambities rond economie, recreatie, natuur, landbouw, waterveiligheid en mobiliteit, zoekend naar win-win oplossingen.

We zorgen, ook bij deze integrale aanpak, voor een kosteneffectieve, projectmatige invulling, via **onderhandeling binnen de gebiedsgerichte transversale projecten met gedeelde financiering** (bv. voor de inrichting van oeverzones). We onderbouwen via een disproportionaliteitsanalyse, gelijkaardig aan deze die voor de stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021 werd uitgevoerd, gebiedsgericht de haalbaarheid en redelijkheid van de maatregelen voor de betrokken doelgroepen. We zorgen voor een financiële stimulans voor deze transversale projecten en een engagement van uitvoering van de maatregelen met duidelijke verantwoordelijkheden.

HET 'DE VERVUILER BETAALT' BEGINSSEL EN HET KOSTENTERUGWINNINGSBEGINSSEL CONSEQUENTER TOEPASSEN

We **passen** het **kostenterugwinningsprincipe** conform artikel 9 van de kaderrichtlijn Water **consequent toe** voor elk van de verschillende waterdiensten.

We **evalueren de saneringscomponent** van de **waterfactuur** in functie van de financieringsnood van de saneringsinfrastructuur en zetten in op responsabiliseringsmechanismen, zoals tariefregulering .

Via de tariefregulering met de daaraan gekoppelde opmaak van investeringsplannen **responsabiliseren** we de **rioolbeheerders** om het rioleringsnetwerk verantwoord te optimaliseren en uit te breiden. Ook het onderhoud moet zo efficiënt mogelijk uitgevoerd worden.

We **kwantificeren** tevens de **impact van megatrends** op de werking en financieringsnoodzaak binnen de waterketen en werken een beleidskader uit om de impact ervan te beperken en win-wins optimaal te kunnen benutten. We evalueren de noodzakelijkheid van een bijkomend financierend of ecologisch sturend instrument voor deze uitdagingen.

Wat de zelfvoorzieningen inzake waterproductie betreft, willen we **voor de onbevaarbare waterlopen een gedegen zicht krijgen op de omvang van de captatiehoeveelheden** en op termijn de wenselijkheid onderzoeken om een regulerend financieringsinstrument uit te bouwen met stimulans voor spaarzaam watergebruik waarbij voor afstemming op de onttrekkingen uit grondwater en de bevaarbare waterlopen gezorgd wordt .

“

Verfijnen reductiedoelstellingen per waterlichaam en toewijzen aandeel te reduceren vuilvracht aan de betrokken doelgroepen

We **passen het ‘vervuiler betaalt’ beginsel toe** voor alle stakeholders die een druk uitoefenen op het watersysteem en **zorgen er maximaal voor dat wat de vervuiler betaalt, gebruikt wordt om de veroorzaakte vervuiling tegen te gaan**. We evalueren de noodzaak en praktische haalbaarheid van een bijkomend financierend of regulerend instrument om de uitdaging van het behalen van de reductiedoelstellingen uit diffuse bronnen te realiseren.

Als uitgangspunt nemen we de gebiedsgerichte fysicochemische reductiedoelstelling voor de betrokken actor. We zetten in op **samenwerking met de betrokken beleidsdomeinen en bestuurslagen om dit reductiedoel te realiseren**. Hiervoor versterken we de sturende en ondersteunende mechanismen binnen de betrokken beleidsdomeinen zodat de

reductiedoelstelling voor de betrokken actoren in functie van de vooropgestelde timing van de kaderrichtlijn Water prioritair en op een kosteneffectieve manier kan gerealiseerd worden. We prioriteren de maatregelen, stemmen onze monitoring hier verder op af en passen het handhavingsbeleid toe in functie van de bewaking en de realisatie van de reductiedoelstellingen en benutten maximaal de juridische mogelijkheden van het milieuschadedecreet.

De financiering van niet toewijsbare bronnen, zoals verontreinigde bagger- of ruimingsspecie, overstijgt vaak de financiële draagkracht van de waterbeheerders. Daarom zal een collectief instrument met een financiële bijdrage vanuit zowel bedrijven als overheid als alternatieve financiering in overweging worden genomen.

Colofon

Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid
p/a Vlaamse Milieumaatschappij
Dr. De Moorstraat 24-26, 9300 Aalst
053/72 65 07

secretariaat_ciw@vmm.be

www.integraalwaterbeleid.be

Depotnummer: D/2020/6871/008